

**DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU
WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ
W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH
W GMINIE JEDWABNO NA LATA 2026 – 2030**

Jedwabno 2026

Spis treści

Wstęp	4
1. Metodologia i przebieg badania.....	5
1.1. Cel badania i problemy badawcze.....	5
1.2. Przebieg badania.....	6
1.3. Charakterystyka respondentów	7
2. Założenia głównych dokumentów strategicznych	8
2.1. Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych	8
i Deinstytucjonalizacji	8
2.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno	9
2.3. Spójność działań strategicznych z utworzeniem Centrum Usług Społecznych	11
3. Wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych w Gminie Jedwabno.....	11
4. Ogólna charakterystyka sytuacji społecznej Gminy Jedwabno.....	13
4.1. Charakterystyka demograficzna i osadnicza.....	13
4.2. Sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców	15
4.3. Korzystanie z pomocy społecznej	17
4.4. Osoby starsze i niesamodzielne.....	18
4.5. Dostęp do usług zdrowotnych i społecznych.....	19
4.6. Aktywność społeczna i potencjał lokalny.....	21
4.7. Podsumowanie sytuacji społecznej.....	22
5. Diagnoza potrzeb w zakresie usług społecznych	24
5.1. Wprowadzenie do diagnozy potrzeb	24
5.2. Wsparcie rodzin i funkcjonowanie systemu rodzinnego	26
5.3. Pomoc społeczna.....	34
5.4. Promocja i ochrona zdrowia	38
5.5. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych.....	41
5.6. Edukacja publiczna	44

5.7. Przeciwdziałanie bezrobociu	46
5.8. Kultura i kultura fizyczna	49
5.9. Aktywność społeczna i obywatelska	51
6. Podsumowanie	53
6.1. Wnioski	54
6.2. Rekomendacje	55

Wstęp

Uchwałą Nr XXV/159/26 Rady Gminy Jedwabno z dnia 27 marca 2026 r. wyrażono zgodę na przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedwabnie w Centrum Usług Społecznych w Jedwabnie. Zgodnie z przyjętymi zapisami, Centrum Usług Społecznych rozpocznie funkcjonowanie z dniem 1 lipca 2026 r., przejmując zadania oraz zasoby dotychczasowego ośrodka pomocy społecznej.

Utworzenie Centrum Usług Społecznych stanowi odpowiedź na rosnące i zmieniające się potrzeby mieszkańców Gminy Jedwabno w zakresie usług społecznych oraz konieczność ich lepszej koordynacji i dostępności. CUS jako nowa jednostka organizacyjna gminy będzie realizować działania ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej oraz integrowanie usług świadczonych na poziomie lokalnym.

Podstawę planowania i rozwoju usług społecznych w Gminie Jedwabno stanowi niniejsza diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. Dokument został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, która wskazuje konieczność przygotowania diagnozy jako punktu wyjścia do tworzenia programu usług społecznych.

Diagnoza obejmuje analizę potrzeb mieszkańców, identyfikację kluczowych problemów społecznych oraz ocenę potencjału instytucjonalnego i społecznego gminy w zakresie realizacji usług społecznych. Uwzględnia również zasoby lokalne, w tym działalność jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zaangażowanych w realizację usług społecznych.

Dokument został opracowany na okres 2026–2030 i stanowi podstawę do planowania działań Centrum Usług Społecznych w Jedwabnie, w szczególności w zakresie rozwoju usług środowiskowych, integracji wsparcia oraz zwiększenia dostępności usług dla mieszkańców.

Niniejszy raport stanowi efekt przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Jedwabno, ukierunkowanej na zidentyfikowanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz określenie potencjału lokalnego w tym obszarze.

Dokument składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawiono metodologię i przebieg badania. W drugim rozdziale zawarto założenia głównych

dokumentów strategicznych w obszarze polityki społecznej. W trzecim rozdziale przedstawiono wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych. Czwarty rozdział obejmuje ogólną charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Jedwabno.

Rozdział piąty zawiera zasadniczą część diagnozy, obejmującą analizę potrzeb oraz potencjału wspólnoty samorządowej w oparciu o dane zastane oraz dostępne materiały źródłowe. Analiza została przeprowadzona w podziale na kluczowe obszary usług społecznych, tj.: politykę prorodzinną i wspieranie rodziny, pomoc społeczną, promocję i ochronę zdrowia, wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, edukację publiczną, przeciwdziałanie bezrobociu, kulturę i kulturę fizyczną oraz aktywność społeczną i obywatelską.

Rozdział szósty zawiera podsumowanie diagnozy, w tym wnioski oraz rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju usług społecznych w Gminie Jedwabno, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

1. Metodologia i przebieg badania

1.1. Cel badania i problemy badawcze

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych w Gminie Jedwabno została opracowana w oparciu o rekomendacje dotyczące przygotowywania diagnoz na potrzeby funkcjonowania Centrów Usług Społecznych, zawarte w materiałach Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Celem badania było rozpoznanie i analiza potrzeb społecznych mieszkańców Gminy Jedwabno oraz identyfikacja potencjału lokalnego w zakresie realizacji usług społecznych, w szczególności w kontekście utworzenia i funkcjonowania Centrum Usług Społecznych w Jedwabnie.

Diagnoza koncentruje się zarówno na identyfikacji problemów społecznych występujących na terenie gminy, jak i określeniu zasobów instytucjonalnych oraz społecznych, które mogą zostać wykorzystane w procesie rozwoju i integracji usług społecznych.

W ramach opracowania postawiono następujące pytania badawcze:

- Jaki jest obecny stan usług społecznych realizowanych na terenie Gminy Jedwabno?

- Jakie są kluczowe potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych?
- Jakie problemy społeczne występują w gminie i jaka jest ich skala oraz dynamika?
- Jakim potencjałem dysponuje gmina w zakresie realizacji usług społecznych (instytucjonalnym, kadrowym i społecznym)?
- Jakie kierunki rozwoju usług społecznych należy przyjąć w kontekście funkcjonowania Centrum Usług Społecznych?

1.2. Przebieg badania

Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem metody analizy danych zastanych (desk research), polegającej na analizie dostępnych dokumentów, sprawozdań oraz danych statystycznych dotyczących sytuacji społecznej Gminy Jedwabno.

Analiza obejmowała dane za lata 2021–2025, przy czym wykorzystywano najbardziej aktualne dostępne informacje na moment opracowywania diagnozy. Przyjęcie kilkuletniej perspektywy pozwoliło na identyfikację trendów oraz zmian zachodzących w obszarze problemów społecznych i korzystania z usług społecznych.

W ramach badania przeanalizowano w szczególności:

- Oceny Zasobów Pomocy Społecznej dla Gminy Jedwabno,
- sprawozdania MRPiPS-03,
- sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedwabnie,
- dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych),
- dokumenty strategiczne na poziomie lokalnym i regionalnym, w tym w szczególności:
  - Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026–2028,
  - Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021–2030, przyjętą Uchwałą Nr XXXVI/265/21 Rady Gminy Jedwabno z dnia 29 listopada 2021 r. ,
  - inne dostępne materiały i opracowania dotyczące sytuacji społecznej gminy.

Analiza danych zastanych została uzupełniona o wnioski wynikające z praktyki funkcjonowania lokalnego systemu pomocy społecznej oraz doświadczeń instytucji realizujących zadania w obszarze usług społecznych.

Zastosowanie powyższej metody umożliwiło kompleksowe ujęcie sytuacji społecznej gminy, identyfikację najważniejszych problemów oraz określenie kierunków działań w zakresie rozwoju usług społecznych.

Ze względu na charakter opracowania oraz dostępność szczegółowych danych administracyjnych, odstąpiono od realizacji badań ankietowych oraz badań jakościowych (np. wywiadów czy warsztatów). Zgromadzony materiał źródłowy uznano za wystarczający do przeprowadzenia rzetelnej i wiarygodnej diagnozy.

Ponadto w procesie opracowywania diagnozy uwzględniono uwarunkowania organizacyjne związane z utworzeniem Centrum Usług Społecznych w Jedwabnie, wynikające z Uchwały Nr XXV/159/26 Rady Gminy Jedwabno z dnia 27 marca 2026 r. w sprawie przekształcenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedwabnie w Centrum Usług Społecznych w Jedwabnie .

Uwzględnienie powyższej uchwały pozwoliło na ukierunkowanie diagnozy na identyfikację potrzeb i potencjału gminy w sposób bezpośrednio powiązany z przyszłym funkcjonowaniem Centrum Usług Społecznych, w szczególności w zakresie integracji usług, ich koordynacji oraz zwiększenia dostępności dla mieszkańców.

1.3. Charakterystyka respondentów

Z uwagi na przyjętą metodologię opartą na analizie danych zastanych, w ramach niniejszej diagnozy nie prowadzono badań ankietowych ani wywiadów z mieszkańcami gminy.

Analiza opiera się na danych administracyjnych oraz statystycznych obejmujących ogół mieszkańców Gminy Jedwabno, w tym w szczególności osoby i rodziny korzystające z systemu pomocy społecznej oraz inne grupy znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej.

Przyjęte podejście pozwala na ujęcie sytuacji społecznej w sposób całościowy, z uwzględnieniem wszystkich grup społecznych funkcjonujących na terenie gminy, a

także na identyfikację kluczowych obszarów wymagających wsparcia w ramach usług społecznych.

2. Założenia głównych dokumentów strategicznych

Planowanie oraz rozwój usług społecznych na poziomie lokalnym wymaga zachowania spójności z dokumentami strategicznymi zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym. Zapewnia to zgodność kierunków działań z polityką społeczną państwa i regionu, a także umożliwia skuteczne i efektywne wykorzystanie dostępnych instrumentów wsparcia, w tym środków zewnętrznych.

W ramach niniejszej diagnozy analizie poddano zapisy dwóch kluczowych dokumentów strategicznych, które wyznaczają kierunki rozwoju usług społecznych w Gminie Jedwabno, tj. Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026–2028 oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021–2030, przyjętej Uchwałą Nr XXXVI/265/21 Rady Gminy Jedwabno z dnia 29 listopada 2021 r. .

Analiza wskazanych dokumentów pozwoliła na określenie głównych kierunków działań w obszarze polityki społecznej oraz ocenę stopnia ich zgodności z planowanym funkcjonowaniem Centrum Usług Społecznych w Jedwabnie.

2.1. Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji

Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026–2028 stanowi podstawowy dokument regionalny wyznaczający kierunki transformacji systemu usług społecznych w województwie. Jego głównym założeniem jest rozwój usług świadczonych w środowisku lokalnym oraz stopniowe ograniczanie roli opieki instytucjonalnej.

Proces deinstytucjonalizacji zakłada odejście od modelu opartego na opiece całodobowej w instytucjach na rzecz wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb mieszkańców, realizowanego w miejscu ich zamieszkania lub w środowisku lokalnym.

Do najważniejszych kierunków działań wskazanych w dokumencie należą:

- rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych w środowisku zamieszkania,
- zwiększenie dostępności usług dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób niesamodzielnych,
- wsparcie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczych i wychowawczych,
- integracja usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych,
- rozwój działań profilaktycznych oraz zapobiegających wykluczeniu społecznemu,
- wzmacnianie roli społeczności lokalnych i aktywizacja mieszkańców.

Istotnym elementem dokumentu jest również podkreślenie roli Centrów Usług Społecznych jako podmiotów odpowiedzialnych za koordynację i integrację usług na poziomie lokalnym.

Założenia te są szczególnie istotne w kontekście gmin wiejskich, takich jak Gmina Jedwabno, gdzie występuje rozproszenie osadnictwa oraz ograniczony dostęp do usług specjalistycznych. W takich warunkach rozwój usług środowiskowych oraz ich koordynacja nabierają kluczowego znaczenia dla zapewnienia mieszkańcom realnego dostępu do wsparcia.

2.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021–2030 stanowi podstawowy dokument planistyczny gminy w obszarze polityki społecznej. Dokument ten został opracowany w oparciu o diagnozę sytuacji społecznej i wskazuje kluczowe wyzwania oraz kierunki działań w perspektywie długoterminowej.

W strategii zidentyfikowano szereg istotnych problemów społecznych, do których należą w szczególności:

- ubóstwo oraz zagrożenie wykluczeniem społecznym,
- bezrobocie i ograniczone możliwości zatrudnienia,
- trudności w funkcjonowaniu rodzin,
- rosnące potrzeby osób starszych i osób z niepełnosprawnościami,

- ograniczony dostęp do usług społecznych i specjalistycznych.

W odpowiedzi na zidentyfikowane problemy określono cele strategiczne oraz kierunki działań, obejmujące m.in.:

- rozwój systemu wsparcia dla rodzin i dzieci,
- przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,
- rozwój usług opiekuńczych i wsparcia dla osób zależnych,
- zwiększenie dostępności usług społecznych na terenie gminy,
- aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców,
- wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Strategia podkreśla również znaczenie działań środowiskowych oraz konieczność dostosowania oferty usług do zmieniającej się struktury demograficznej gminy, w tym starzenia się społeczeństwa.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jedwabno na lata 2021–2030 określono cele strategiczne oraz odpowiadające im kierunki działań, które stanowią podstawę prowadzenia lokalnej polityki społecznej .

Do najważniejszych celów strategicznych należą:

- Wspieranie rodzin oraz wzmacnianie ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności poprzez rozwój systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności oraz zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci i młodzieży.
- Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, obejmujące działania ukierunkowane na poprawę sytuacji materialnej mieszkańców, zwiększenie dostępności wsparcia oraz integrację społeczną osób zagrożonych wykluczeniem.
- Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców, w tym osób bezrobotnych oraz biernych zawodowo, poprzez działania zwiększające ich szanse na rynku pracy oraz wzmacniające kompetencje społeczne.
- Wsparcie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług opiekuńczych, usług środowiskowych oraz działań umożliwiających jak najdłuższe funkcjonowanie w miejscu zamieszkania.

- Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie, poprzez rozwój działań profilaktycznych, wsparcie osób dotkniętych problemem oraz wzmacnianie systemu współpracy instytucjonalnej.

Realizacja powyższych celów opiera się na działaniach o charakterze zarówno interwencyjnym, jak i profilaktycznym, a także na współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi oraz społecznością lokalną.

2.3. Spójność działań strategicznych z utworzeniem Centrum Usług Społecznych

Analiza dokumentów strategicznych wskazuje na ich wysoką spójność z kierunkiem zmian organizacyjnych wprowadzanych w Gminie Jedwabno, polegających na utworzeniu Centrum Usług Społecznych.

Zarówno dokumenty regionalne, jak i lokalne jednoznacznie wskazują na potrzebę:

- rozwoju usług środowiskowych,
- zwiększenia dostępności i jakości usług społecznych,
- integracji działań różnych instytucji,
- lepszego dopasowania wsparcia do indywidualnych potrzeb mieszkańców.

Centrum Usług Społecznych stanowi narzędzie umożliwiające realizację powyższych założeń poprzez koncentrację usług w jednej strukturze organizacyjnej oraz ich skuteczną koordynację.

Wprowadzenie CUS w Gminie Jedwabno wpisuje się w proces modernizacji lokalnej polityki społecznej oraz stanowi odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców, w szczególności w kontekście starzenia się społeczeństwa, rozproszenia osadnictwa oraz ograniczonego dostępu do usług specjalistycznych.

3. Wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych w Gminie Jedwabno

W kontekście funkcjonowania samorządu lokalnego potrzeby społeczne stanowią podstawę planowania i realizacji działań w obszarze polityki społecznej. Ich właściwe rozpoznanie pozwala na dostosowanie zakresu oraz form wsparcia do rzeczywistych problemów i oczekiwań mieszkańców.

Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, jednym z głównych zadań gminy jest zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej poprzez organizowanie i świadczenie usług społecznych. W tym ujęciu potrzeby społeczne należy rozumieć jako brak lub ograniczenie dostępu do zasobów, usług i warunków niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania osób i rodzin w środowisku lokalnym.

Potrzeby społeczne mają charakter złożony i wielowymiarowy. Obejmują zarówno sferę materialną, związaną z sytuacją dochodową i warunkami życia, jak i sferę zdrowotną, edukacyjną, społeczną oraz psychologiczną. W praktyce oznacza to, że problemy mieszkańców rzadko występują pojedynczo – najczęściej są ze sobą powiązane i wymagają kompleksowego podejścia.

W zależności od sytuacji danej osoby, rodziny lub grupy społecznej, działania podejmowane w ramach polityki społecznej mogą dotyczyć różnych obszarów funkcjonowania. Obejmują one w szczególności zapewnienie dostępu do niezbędnych usług, możliwość korzystania z dostępnych form wsparcia oraz osiągnięcie trwałej poprawy sytuacji życiowej.

Istotne znaczenie ma również wpływ podejmowanych działań na przyszłe funkcjonowanie osób i rodzin, w tym zapobieganie pogłębianiu się problemów społecznych oraz wzmacnianie zdolności do samodzielnego radzenia sobie w życiu codziennym. W praktyce oznacza to, że skuteczna interwencja społeczna powinna uwzględniać zarówno bieżące potrzeby mieszkańców, jak i długofalowe efekty podejmowanych działań.

Problemem może być nie tylko brak dostępu do usług, ale również bariery związane z ich wykorzystaniem, takie jak ograniczenia finansowe, komunikacyjne, organizacyjne czy społeczne. W gminach o rozproszonym charakterze osadnictwa, takich jak Gmina Jedwabno, kwestie dostępności usług nabierają szczególnego znaczenia.

W tym kontekście coraz większą rolę odgrywa podejście środowiskowe, zakładające organizowanie usług jak najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców. Podejście to

jest ściśle związane z procesem deinstytucjonalizacji, polegającym na odchodzeniu od opieki instytucjonalnej na rzecz wsparcia świadczonego w społeczności lokalnej.

Z perspektywy funkcjonowania Centrum Usług Społecznych kluczowe znaczenie ma integracja różnych form wsparcia oraz ich dostosowanie do indywidualnych potrzeb mieszkańców. Oznacza to konieczność koordynacji działań podejmowanych przez różne instytucje oraz rozwijania nowych usług odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby.

Właściwe rozpoznanie potrzeb społecznych ma bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców oraz kierunki rozwoju gminy. Skuteczna polityka społeczna nie powinna ograniczać się wyłącznie do reagowania na występujące problemy, ale powinna również uwzględniać działania o charakterze profilaktycznym i rozwojowym, ukierunkowane na wzmacnianie potencjału mieszkańców i społeczności lokalnej.

W tym ujęciu usługi społeczne pełnią nie tylko funkcję wsparcia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, ale również przyczyniają się do budowania spójności społecznej, zwiększenia aktywności mieszkańców oraz poprawy funkcjonowania całej wspólnoty samorządowej.

Niniejsza diagnoza stanowi podstawę do określenia potrzeb społecznych oraz wskazania kierunków rozwoju usług społecznych w Gminie Jedwabno, w szczególności w kontekście funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

Analiza sytuacji społecznej Gminy Jedwabno znajduje potwierdzenie również w wynikach wcześniejszych badań, w tym w „Diagnozie Problemów Społecznych na terenie Gminy Jedwabno” z 2023 roku. Wskazano w niej na istotną skalę problemów takich jak bezrobocie, uzależnienia, trudności wychowawcze, samotność osób starszych oraz pogarszający się stan zdrowia psychicznego mieszkańców. Wnioski te pozostają aktualne i spójne z wynikami niniejszej diagnozy, co potwierdza trwałość i złożoność zidentyfikowanych problemów społecznych.

4. Ogólna charakterystyka sytuacji społecznej Gminy Jedwabno

4.1. Charakterystyka demograficzna i osadnicza

Gmina Jedwabno jest gminą wiejską położoną w powiecie szczycieńskim, w województwie warmińsko-mazurskim. Jej powierzchnia wynosi około 311 km², co w zestawieniu z liczbą mieszkańców wynoszącą ok. 3,4–3,5 tys. osób oznacza bardzo niską gęstość zaludnienia. Taki układ przestrzenny ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie gminy, w szczególności w zakresie dostępności usług publicznych oraz organizacji systemu wsparcia społecznego.

Zmiany liczby ludności

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców. Liczba ludności zmniejszyła się z poziomu ok. 3 600 mieszkańców w 2019 roku do ok. 3 500 mieszkańców w 2024 roku, co oznacza spadek o około 100 osób, tj. o 2–3%.

Choć tempo spadku nie jest gwałtowne, jego stały charakter wskazuje na utrwalanie się niekorzystnych trendów demograficznych. Zjawisko to wynika z kilku nakładających się czynników, w tym:

- ujemnego przyrostu naturalnego,
- migracji, w szczególności odpływu osób młodych i w wieku produkcyjnym,
- starzenia się populacji.

Proces starzenia się społeczeństwa powoduje wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, co generuje zwiększone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, zdrowotne oraz wsparcie środowiskowe.

Struktura osadnicza i sołectwa

Gmina Jedwabno obejmuje 17 sołectw, w skład których wchodzi kilka miejscowości. Struktura osadnicza ma charakter silnie rozproszony – obok większych miejscowości funkcjonuje wiele niewielkich wsi o ograniczonej liczbie mieszkańców.

Najważniejszym ośrodkiem jest Jedwabno, będące siedzibą władz gminy oraz miejscem koncentracji usług administracyjnych, edukacyjnych i części usług społecznych. Pozostałe miejscowości, takie jak Brajniki, Burdąg, Czarny Piec, Dłużek, Kot, Lipniki, Małszewo, Narty, Nowy Dwór, Nowe Borowe, Piduć, Rekownica, Szuć,

Witowo, Waplewo czy Warchały pełnią funkcje lokalnych ośrodków życia społecznego, jednak ich potencjał infrastrukturalny jest ograniczony.

Rozproszenie osadnictwa powoduje trudności w zapewnieniu równomiernego dostępu do usług, zwłaszcza dla mieszkańców oddalonych miejscowości. W praktyce oznacza to konieczność organizowania usług w sposób elastyczny, często z wykorzystaniem rozwiązań środowiskowych lub mobilnych.

Dostępność komunikacyjna

Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców oraz dostępność usług jest układ komunikacyjny gminy.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 58, która stanowi główny szlak komunikacyjny łączący Jedwabno z większymi ośrodkami, takimi jak Szczytno czy Olsztynek. Sieć uzupełniają drogi powiatowe i gminne.

Pomimo istnienia infrastruktury drogowej, istotnym ograniczeniem jest niewystarczająco rozwinięty transport publiczny. Dla wielu mieszkańców, szczególnie osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz osób bez własnego środka transportu, stanowi to realną barierę w dostępie do usług.

Wnioski

Analiza sytuacji demograficznej i przestrzennej wskazuje na konieczność:

- dostosowania usług do starzejącego się społeczeństwa,
- rozwoju usług dostępnych lokalnie,
- zwiększenia mobilności i dostępności wsparcia,
- lepszego docierania do mieszkańców w rozproszonych miejscowościach.

4.2. Sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców

Sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców Gminy Jedwabno jest w znacznym stopniu determinowana przez lokalne uwarunkowania gospodarcze, w tym ograniczony rynek pracy, niewielką liczbę podmiotów gospodarczych oraz rozproszony charakter osadnictwa.

Na terenie gminy dominują niewielkie podmioty gospodarcze oraz działalność o charakterze usługowym i rolniczym. Istotną rolę odgrywa również sektor turystyczny, jednak ma on w dużej mierze charakter sezonowy, co przekłada się na niestabilność zatrudnienia oraz dochodów części mieszkańców.

Ograniczona liczba miejsc pracy na terenie gminy powoduje, że część mieszkańców zmuszona jest do podejmowania zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, najczęściej w większych ośrodkach miejskich. Wiąże się to z koniecznością codziennych dojazdów, dodatkowymi kosztami oraz wydłużonym czasem pracy, co wpływa na jakość życia i funkcjonowanie rodzin.

Istotnym zjawiskiem jest również migracja zarobkowa, w szczególności osób młodych i w wieku produkcyjnym. Prowadzi to do stopniowego osłabienia potencjału demograficznego gminy oraz wpływa na strukturę społeczną, zwiększając udział osób starszych i niesamodzielnych.

Wśród głównych problemów społeczno-ekonomicznych mieszkańców gminy należy wskazać:

- bezrobocie oraz bierność zawodową,
- ograniczony dostęp do stabilnych form zatrudnienia,
- niskie dochody części gospodarstw domowych,
- uzależnienie części mieszkańców od świadczeń społecznych,
- trudności w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego.

Problemy te często mają charakter złożony i wzajemnie się wzmacniają. Brak stabilnego zatrudnienia wpływa na sytuację dochodową rodzin, co z kolei może prowadzić do korzystania z pomocy społecznej oraz pogorszenia warunków życia.

Na sytuację mieszkańców wpływają również koszty utrzymania oraz ograniczony dostęp do usług, który w warunkach gminy wiejskiej wiąże się często z koniecznością ponoszenia dodatkowych wydatków, np. na transport.

Jednocześnie należy podkreślić, że część mieszkańców wykazuje aktywność zawodową i społeczną, podejmując pracę poza gminą lub prowadząc działalność gospodarczą. Stanowi to istotny potencjał rozwojowy, który może być wzmacniany poprzez odpowiednie działania wspierające.

W kontekście funkcjonowania systemu usług społecznych sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców ma kluczowe znaczenie, ponieważ bezpośrednio wpływa na skalę i charakter zapotrzebowania na wsparcie.

Wnioski

Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej wskazuje na następujące wyzwania:

- ograniczony lokalny rynek pracy,
- odpływ osób młodych i aktywnych zawodowo,
- niestabilność dochodów części mieszkańców,
- współwystępowanie problemów ekonomicznych i społecznych.

Wskazane uwarunkowania potwierdzają konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na aktywizację mieszkańców, poprawę dostępności usług oraz rozwój zintegrowanego systemu wsparcia w ramach Centrum Usług Społecznych.

W kontekście zidentyfikowanych barier, w szczególności związanych z dostępnością transportu oraz koniecznością dojazdów do usług, zasadne jest rozważenie rozwoju usług transportowych o charakterze indywidualnym, w tym usług typu **door-to-door**, które umożliwiają osobom o ograniczonej mobilności bezpośredni dostęp do usług społecznych, zdrowotnych oraz administracyjnych.

4.3. Korzystanie z pomocy społecznej

Analiza danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedwabnie wskazuje na utrzymujący się oraz rosnący poziom korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców gminy.

W latach 2023–2025 liczba osób objętych wsparciem wzrosła z 316 osób w 2023 roku, przez 347 osób w 2024 roku, do 362 osób w 2025 roku, co oznacza wzrost o około 14,5%.

W odniesieniu do liczby mieszkańców oznacza to, że w 2025 roku pomocą społeczną objętych było ponad 10% mieszkańców gminy, co wskazuje na znaczącą skalę korzystania z systemu wsparcia.

Wśród głównych przyczyn korzystania z pomocy społecznej dominują:

- długotrwała choroba,
- niepełnosprawność,
- bezrobocie,
- ubóstwo,
- trudności w funkcjonowaniu rodzin.

Problemy te często współwystępują, co oznacza, że osoby i rodziny wymagają kompleksowego wsparcia, a nie tylko jednorazowej pomocy finansowej.

Wnioski

- rosnąca liczba osób korzystających z pomocy społecznej,
- duży udział osób wymagających opieki,
- trwałość problemów społecznych,
- konieczność rozwoju usług środowiskowych.

4.4. Osoby starsze i niesamodzielne

Jednym z kluczowych wyzwań społecznych w Gminie Jedwabno jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa, który znajduje odzwierciedlenie zarówno w strukturze demograficznej, jak i w rosnącej liczbie osób korzystających z systemu wsparcia społecznego.

Zwiększający się udział osób w wieku poprodukcyjnym powoduje wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, zdrowotne oraz wsparcie w codziennym funkcjonowaniu. Szczególnie istotne są potrzeby osób, które ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność lub wiek nie są w stanie samodzielnie prowadzić gospodarstwa domowego.

W warunkach Gminy Jedwabno problem ten jest dodatkowo wzmacniany przez rozproszony charakter osadnictwa. Osoby starsze często zamieszkują w oddalonych miejscowościach, gdzie dostęp do usług jest ograniczony, a pomoc ze strony rodziny lub sąsiadów bywa niewystarczająca.

Do najczęściej występujących problemów w tej grupie należą:

- ograniczona samodzielność w codziennym funkcjonowaniu,
- problemy zdrowotne i przewlekłe choroby,
- samotność i izolacja społeczna,
- trudności w dostępie do usług zdrowotnych i opiekuńczych,
- brak możliwości korzystania z transportu.

Wzrasta znaczenie wsparcia środowiskowego, które pozwala osobom starszym na jak najdłuższe pozostanie w miejscu zamieszkania. Obejmuje ono m.in. usługi opiekuńcze, pomoc sąsiedzką, wsparcie asystenckie oraz działania aktywizujące.

W kontekście funkcjonowania Centrum Usług Społecznych szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług skierowanych do tej grupy, w tym usług dostępnych lokalnie, dostosowanych do indywidualnych potrzeb oraz możliwości mieszkańców.

4.5. Dostęp do usług zdrowotnych i społecznych

Dostęp do usług zdrowotnych i społecznych na terenie Gminy Jedwabno jest zróżnicowany i w dużej mierze uzależniony od miejsca zamieszkania. Największa koncentracja instytucji oraz usług znajduje się w miejscowości Jedwabno, natomiast mieszkańcy mniejszych i bardziej oddalonych miejscowości napotykać na istotne trudności w dostępie do wsparcia.

Specyfika gminy, w tym jej rozległy obszar oraz rozproszona struktura osadnicza, powoduje, że zapewnienie równomiernego dostępu do usług stanowi istotne wyzwanie organizacyjne. W praktyce oznacza to, że mieszkańcy poszczególnych miejscowości mają nierówne możliwości korzystania z dostępnych form wsparcia, szczególnie w zakresie usług zdrowotnych oraz specjalistycznych usług społecznych.

Do najważniejszych barier ograniczających dostęp do usług należą:

- znaczne odległości pomiędzy miejscowościami,
- rozproszony charakter osadnictwa,
- ograniczona dostępność transportu publicznego (szczególnie w latach wcześniejszych),
- niewystarczająca liczba specjalistów na terenie gminy,

- konieczność korzystania z usług poza terenem gminy,
- bariery finansowe oraz informacyjne.

W konsekwencji część mieszkańców, w szczególności osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, ma ograniczoną możliwość korzystania z dostępnych usług lub korzysta z nich w sposób nieregularny i niewystarczający.

Istotnym problemem jest również konieczność dojazdu do placówek zlokalizowanych poza terenem gminy, zwłaszcza w przypadku usług specjalistycznych. Dla wielu mieszkańców wiąże się to z dodatkowymi kosztami oraz trudnościami organizacyjnymi, które w praktyce ograniczają dostęp do wsparcia.

Jednocześnie należy podkreślić, że w ostatnim okresie widoczna jest wyraźna poprawa w zakresie dostępności transportu publicznego. W 2026 roku Gmina Jedwabno znacząco zwiększyła zakres funkcjonowania gminnej komunikacji publicznej – autobusy pokonają łącznie około 519 tys. kilometrów, podczas gdy w 2025 roku było to około 300 tys. kilometrów. Oznacza to wzrost o ponad 70%, co stanowi istotną zmianę w zakresie dostępności komunikacyjnej.

Rozbudowa siatki połączeń, wprowadzenie nowych tras oraz dostosowanie rozkładów jazdy przyczyniają się do zwiększenia dostępności transportu dla mieszkańców, w tym osób zamieszkujących w miejscowościach oddalonych od centrum gminy. Działania te stanowią ważny krok w kierunku ograniczania barier transportowych.

Należy jednak podkreślić, że rozwiązania o charakterze ogólnym, takie jak komunikacja publiczna, nie zawsze odpowiadają na indywidualne potrzeby mieszkańców, w szczególności osób o ograniczonej mobilności. Dotyczy to przede wszystkim osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

W związku z powyższym zasadne jest uzupełnienie istniejącego systemu transportu o rozwiązania bardziej elastyczne i dostosowane do indywidualnych potrzeb mieszkańców, w szczególności usługi typu door-to-door. Usługi te polegają na zapewnieniu transportu bezpośrednio z miejsca zamieszkania do miejsca korzystania

z usług (np. placówki zdrowotnej, instytucji publicznej, ośrodka wsparcia) oraz z powrotem.

Rozwój usług transportowych typu door-to-door może w istotny sposób zwiększyć dostępność usług społecznych i zdrowotnych, ograniczyć zjawisko wykluczenia komunikacyjnego oraz poprawić jakość życia mieszkańców, którzy z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie dotrzeć do instytucji świadczących wsparcie.

W kontekście funkcjonowania Centrum Usług Społecznych szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług świadczonych w miejscu zamieszkania oraz lepsza koordynacja istniejących form wsparcia. Obejmuje to zarówno usługi opiekuńcze i środowiskowe, jak i rozwiązania zwiększające mobilność mieszkańców.

Poprawa dostępności usług powinna uwzględniać nie tylko ich fizyczną dostępność, ale również uproszczenie procedur, zwiększenie dostępności informacji oraz dostosowanie form wsparcia do rzeczywistych potrzeb mieszkańców Gminy Jedwabno.

4.6. Aktywność społeczna i potencjał lokalny

Na terenie Gminy Jedwabno funkcjonują instytucje oraz podmioty działające na rzecz mieszkańców, w tym jednostki organizacyjne gminy, placówki oświatowe oraz organizacje społeczne. Mimo istniejącego potencjału, aktywność społeczna mieszkańców nie zawsze jest na wysokim poziomie, co może wynikać z kilku czynników, takich jak:

- rozproszenie osadnictwa,
- ograniczone możliwości organizacyjne,
- niewystarczająca oferta działań aktywizujących,
- bariery komunikacyjne i transportowe.

Jednocześnie w gminie istnieją zasoby, które mogą stanowić podstawę do rozwoju działań społecznych, w tym:

- zaangażowanie części mieszkańców,
- funkcjonujące organizacje i instytucje,
- potencjał lokalnych liderów,
- doświadczenie w realizacji programów społecznych.

Wzmocnienie aktywności społecznej mieszkańców ma istotne znaczenie dla skutecznego funkcjonowania systemu usług społecznych. Zaangażowanie społeczności lokalnej sprzyja lepszemu rozpoznaniu potrzeb oraz budowaniu trwałych form wsparcia. Centrum Usług Społecznych może odegrać istotną rolę w aktywizacji mieszkańców poprzez inicjowanie działań lokalnych, wspieranie współpracy oraz rozwój usług opartych na potencjale społeczności.

4.7. Podsumowanie sytuacji społecznej

Analiza sytuacji społecznej Gminy Jedwabno wskazuje na występowanie szeregu powiązanych ze sobą uwarunkowań demograficznych, ekonomicznych i przestrzennych, które w istotny sposób wpływają na jakość życia mieszkańców oraz skalę zapotrzebowania na usługi społeczne.

Jednym z najważniejszych zjawisk jest systematyczny spadek liczby mieszkańców oraz postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście udziału osób starszych, wpływa na ograniczenie potencjału rozwojowego gminy oraz zwiększa zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i zdrowotne. W szczególności dotyczy to osób niesamodzielnych, które wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Istotnym uwarunkowaniem jest również rozproszona struktura osadnicza gminy. Duże odległości pomiędzy miejscowościami oraz ograniczona dostępność transportu publicznego powodują trudności w dostępie do usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych. Problem ten w największym stopniu dotyczy osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców nieposiadających własnych środków transportu.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców gminy kształtowana jest przez ograniczony lokalny rynek pracy oraz niewielką liczbę podmiotów gospodarczych. Charakter gminy, częściowo oparty na turystyce, powoduje sezonowość zatrudnienia i brak stabilnych źródeł dochodu dla części mieszkańców. W efekcie część gospodarstw domowych pozostaje w trudnej sytuacji materialnej, co przekłada się na konieczność korzystania ze wsparcia systemu pomocy społecznej.

Dane dotyczące korzystania z pomocy społecznej potwierdzają skalę występujących problemów. W ostatnich latach obserwuje się wzrost liczby osób objętych wsparciem – z 316 osób w 2023 roku do 362 osób w 2025 roku, co oznacza wzrost o około 14,5%. Jednocześnie udział osób korzystających z pomocy społecznej przekroczył 10% ogółu mieszkańców gminy, co wskazuje na istotną skalę zapotrzebowania na wsparcie.

Wśród głównych przyczyn korzystania z pomocy społecznej dominują problemy zdrowotne, niepełnosprawność, bezrobocie oraz ubóstwo. W wielu przypadkach trudności te występują jednocześnie, co znacząco utrudnia poprawę sytuacji życiowej i wymaga kompleksowego podejścia do udzielanego wsparcia.

Szczególne znaczenie nabiera rosnąca liczba osób starszych i niesamodzielnych, które wymagają wsparcia w miejscu zamieszkania. W warunkach gminy o rozproszonej strukturze osadniczej rozwój usług środowiskowych, w tym usług opiekuńczych, staje się jednym z kluczowych kierunków działań.

Istotnym problemem jest również ograniczona dostępność usług zdrowotnych i społecznych. Bariery związane z odległością, transportem oraz dostępem do specjalistów powodują, że część mieszkańców nie korzysta z dostępnych form wsparcia lub korzysta z nich w ograniczonym zakresie. Wskazuje to na potrzebę lepszej organizacji i koordynacji usług oraz ich większej dostępności na poziomie lokalnym.

Pomimo wskazanych problemów, gmina dysponuje również określonym potencjałem społecznym i instytucjonalnym. Funkcjonujące instytucje, doświadczenie w realizacji programów społecznych oraz zaangażowanie części mieszkańców mogą stanowić podstawę do rozwoju działań wspierających lokalną społeczność. Kluczowe znaczenie ma jednak wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz aktywizacja mieszkańców.

Podsumowując, sytuacja społeczna Gminy Jedwabno wymaga podejścia kompleksowego, uwzględniającego zarówno działania interwencyjne, jak i profilaktyczne oraz rozwojowe. Zidentyfikowane problemy wskazują na potrzebę integracji usług społecznych, zwiększenia ich dostępności oraz lepszego dopasowania do potrzeb mieszkańców. W tym kontekście utworzenie Centrum Usług Społecznych stanowi uzasadnioną odpowiedź na zdiagnozowane wyzwania. Integracja usług w

ramach jednej struktury organizacyjnej umożliwi bardziej efektywne wykorzystanie zasobów, poprawę dostępności wsparcia oraz lepsze dostosowanie działań do potrzeb mieszkańców Gminy Jedwabno.

W odpowiedzi na zidentyfikowane bariery, w szczególności związane z dostępnością transportu oraz rozproszoną strukturą osadniczą, zasadne jest rozwijanie usług wspierających mobilność mieszkańców, w tym usług transportowych typu door-to-door. Rozwiązania te mogą znacząco poprawić dostęp do usług społecznych i zdrowotnych, szczególnie w przypadku osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

5. Diagnoza potrzeb w zakresie usług społecznych

5.1. Wprowadzenie do diagnozy potrzeb

Diagnoza potrzeb w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Jedwabno została opracowana w oparciu o analizę danych zastanych, w szczególności danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, dokumentacji projektowej dotyczącej utworzenia Centrum Usług Społecznych oraz wcześniejszych analiz i opracowań strategicznych.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, usługi społeczne obejmują działania podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej. Usługi te mają charakter niematerialny i są świadczone bezpośrednio na rzecz mieszkańców – osób, rodzin oraz określonych grup społecznych.

Zgromadzony materiał wskazuje, że sytuacja społeczna mieszkańców gminy ma charakter złożony i wielowymiarowy. Problemy społeczne nie występują w izolacji, lecz bardzo często nakładają się na siebie i wzajemnie wzmacniają. Oznacza to, że osoby i rodziny korzystające ze wsparcia wymagają nie tylko pomocy finansowej, ale przede wszystkim kompleksowych usług dostosowanych do ich indywidualnej sytuacji.

W 2024 roku pomocą społeczną objętych było 347 osób, a liczba rodzin wymagających wsparcia wyniosła 205. W rodzinach tych funkcjonowało łącznie 474 osób, w tym 177 dzieci i młodzieży. Jednocześnie zidentyfikowano 107 osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Skala oraz struktura tych danych wskazują, że zapotrzebowanie na usługi społeczne w gminie jest znaczące i obejmuje różne grupy mieszkańców – od rodzin z dziećmi, przez osoby w wieku produkcyjnym, aż po osoby starsze i niesamodzielne.

Potencjał społeczności lokalnej w obszarze usług społecznych tworzą różne podmioty, niezależnie od sektora, który reprezentują. Łączy je to, że prowadzą lub mogą prowadzić działalność na terenie gminy w zakresie usług społecznych.

Do najważniejszych podmiotów należą w szczególności:

- jednostki organizacyjne gminy, w tym instytucje realizujące zadania z zakresu polityki społecznej;
- organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego, w tym:
  - osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów regulujących stosunki państwa z kościołami i związkami wyznaniowymi, prowadzące działalność pożytku publicznego,
  - spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe działające na podstawie przepisów ustawy o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku i przeznaczają dochód na cele statutowe;
- osoby fizyczne i prawne świadczące usługi społeczne na rzecz mieszkańców.

W niniejszym rozdziale dokonano analizy stanu oraz zakresu usług społecznych świadczonych na terenie Gminy Jedwabno, z uwzględnieniem obszarów wskazanych w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Analiza została przeprowadzona w podziale na kluczowe obszary usług społecznych, co pozwala na uporządkowanie zidentyfikowanych potrzeb oraz określenie kierunków rozwoju wsparcia w odniesieniu do poszczególnych grup mieszkańców.

Jednocześnie należy podkreślić, że poszczególne obszary usług społecznych wzajemnie się przenikają, a działania podejmowane w ich ramach często mają charakter komplementarny. W praktyce oznacza to, że te same instytucje, organizacje

lub podmioty mogą realizować zadania w różnych obszarach, w zależności od zakresu swojej działalności oraz potrzeb społeczności lokalnej.

Takie podejście umożliwia pełniejsze wykorzystanie potencjału lokalnego oraz sprzyja integracji usług społecznych. Integracja ta stanowi jeden z podstawowych celów funkcjonowania Centrum Usług Społecznych, którego zadaniem jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do skoordynowanego, kompleksowego i dostosowanego do ich potrzeb systemu wsparcia.

Diagnoza potrzeb w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Jedwabno została opracowana nie tylko w oparciu o aktualne dane zastane, ale również z uwzględnieniem wyników wcześniejszych analiz, w tym „Diagnozy Problemów Społecznych na terenie Gminy Jedwabno” z 2023 roku.

Dokument ten wskazuje na występowanie istotnych problemów społecznych, takich jak bezrobocie, uzależnienia, ubóstwo, trudności wychowawcze oraz narastające problemy zdrowia psychicznego. W szczególności zwraca uwagę skala trudności emocjonalnych zarówno wśród dorosłych mieszkańców, jak i dzieci i młodzieży.

Uwzględnienie wyników wcześniejszych badań pozwala na zachowanie ciągłości analizy oraz umożliwia ocenę trwałości zjawisk społecznych, co stanowi istotną podstawę do planowania rozwoju usług społecznych na terenie gminy.

5.2. Wsparcie rodzin i funkcjonowanie systemu rodzinnego

Charakterystyka sytuacji rodzin w gminie

Jednym z kluczowych obszarów wymagających interwencji w Gminie Jedwabno jest sytuacja rodzin, w szczególności rodzin z dziećmi znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Z przeprowadzonej diagnozy wynika, że w 2024 roku wsparcia wymagało 205 rodzin, w których funkcjonowało łącznie 474 osób, w tym 177 dzieci i młodzieży. Dane te wskazują, że problemy społeczne w istotnym stopniu dotyczą rodzin i mają bezpośredni wpływ na warunki wychowania oraz rozwoju dzieci. Struktura rodzin objętych wsparciem wskazuje na zróżnicowany charakter trudności, przy czym w wielu przypadkach problemy te mają charakter wielowymiarowy i wzajemnie się wzmacniają.

Główne problemy występujące w rodzinach

Analiza danych pozwala na identyfikację najczęściej występujących problemów w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

Tabela 1: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w latach 2023–2025 (liczba osób)

Przyczyna	2023	2024	2025
Ubóstwo	167	170	221
Bezrobocie	101	104	114
Niepelnosprawność	112	100	120
Przemoc w rodzinie	7	7	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa / wielodzietność	148	181	182
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	12	12	13
Alkoholizm / narkomania	3	3	3
Inne	183	200	235

ŹRÓDŁO: OPRAWOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Dane za lata 2023–2025 wskazują na utrzymujący się wysoki poziom problemów społecznych wśród mieszkańców Gminy Jedwabno. Szczególnie widoczny jest wzrost liczby osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa – z 167 osób w 2023 roku do 221 osób w 2025 roku. W analizowanym okresie utrzymuje się również wysoka liczba osób dotkniętych bezrobociem oraz niepełnosprawnością, co potwierdza trwały charakter tych problemów.

Na uwagę zasługuje także wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności, co wskazuje na rosnące potrzeby rodzin wychowujących dzieci.

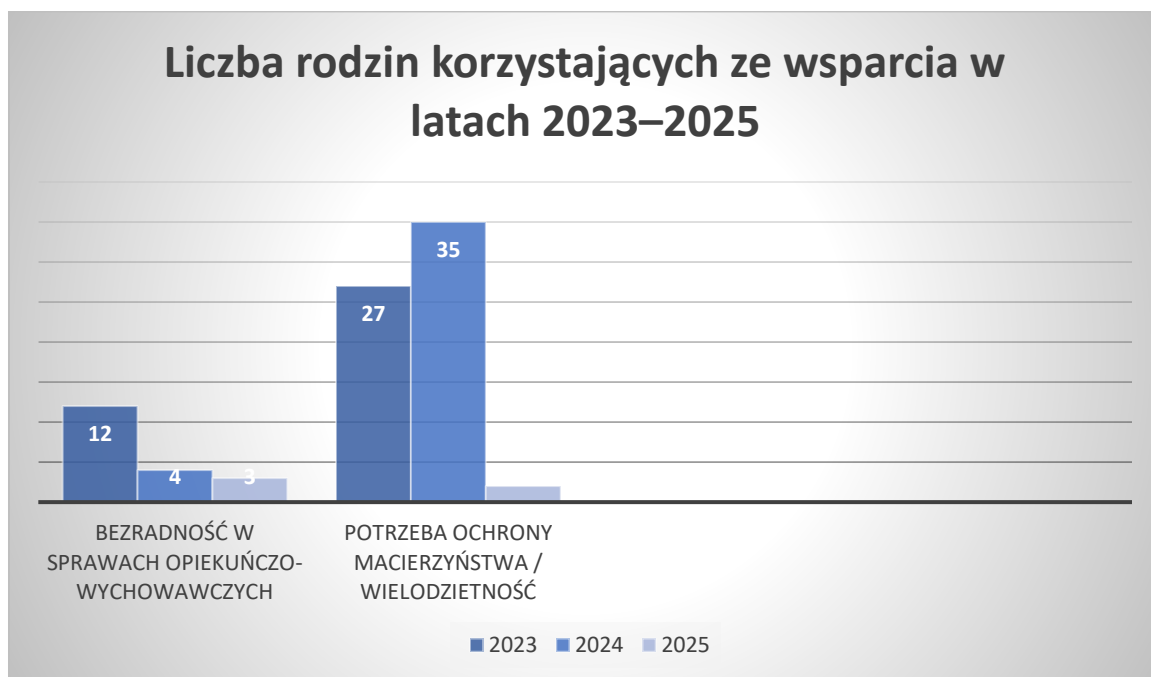
Jednocześnie dane potwierdzają, że problemy społeczne często mają charakter złożony i współwystępują, co wymaga kompleksowego podejścia do udzielanego wsparcia.

Uzupełnieniem powyższej analizy jest przedstawienie liczby rodzin korzystających ze wsparcia w wybranych obszarach, które bezpośrednio odnoszą się do funkcjonowania systemu rodzinnego.

Tabela 2 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa w Gminie Jedwabno w latach 2023–2025

Przyczyna	2023	2024	2025
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	12	4	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa / wielodzietność	27	35	33

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Dane za lata 2023–2025 wskazują na istotne zróżnicowanie liczby rodzin korzystających ze wsparcia w związku z trudnościami w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzebą ochrony macierzyństwa. W przypadku bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych widoczny jest wyraźny spadek liczby rodzin objętych wsparciem – z 12 rodzin w 2023 roku do 3 rodzin w 2025 roku. Zmiana ta może wynikać zarówno z poprawy sytuacji części rodzin, jak i z ograniczonej identyfikacji tego typu problemów.

Jednocześnie liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa oraz wielodzietności utrzymuje się na stosunkowo stabilnym poziomie, oscylując wokół 30–35 rodzin rocznie. Wskazuje to na trwałe zapotrzebowanie na wsparcie skierowane do rodzin wychowujących dzieci.

Dane te potwierdzają, że wsparcie rodzin, w szczególności w zakresie funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz sytuacji związanej z wychowywaniem dzieci, stanowi jeden z kluczowych obszarów działań systemu usług społecznych w Gminie Jedwabno.

Analiza problemów rodzinnych

Ubóstwo oraz brak stabilnych źródeł dochodu stanowią jedną z najczęstszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej. Ograniczone zasoby finansowe wpływają na codzienne funkcjonowanie rodzin, w tym na możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb oraz zapewnienia dzieciom odpowiednich warunków rozwoju. Istotnym problemem jest również bezrobocie oraz bierność zawodowa, które prowadzą do pogłębiania się trudności materialnych oraz obniżenia poziomu aktywności społecznej. Znaczącą grupę stanowią także rodziny, w których występują problemy zdrowotne lub niepełnosprawność. Sytuacje te często wymagają zwiększonego zaangażowania opiekuńczego ze strony członków rodziny, co dodatkowo ogranicza ich możliwości podejmowania pracy oraz aktywności społecznej. W wielu przypadkach obserwuje się również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, która przejawia się trudnościami w organizacji życia codziennego, wychowaniu dzieci oraz budowaniu prawidłowych relacji rodzinnych. Szczególną uwagę należy zwrócić na rodziny z dziećmi, w których problemy społeczne mogą wpływać na rozwój emocjonalny, społeczny i edukacyjny najmłodszych mieszkańców gminy.

Charakter problemów – współwystępowanie trudności

Istotną cechą sytuacji rodzin w Gminie Jedwabno jest współwystępowanie różnych problemów. W wielu przypadkach jedna rodzina doświadcza jednocześnie kilku trudności, takich jak:

- ubóstwo i bezrobocie,
- problemy zdrowotne i konieczność opieki,
- trudności wychowawcze i ograniczone kompetencje społeczne.

Takie nakładanie się problemów powoduje, że wsparcie powinno mieć charakter kompleksowy i długofalowy, a nie jednorazowy.

Wpływ sytuacji rodzin na dzieci i młodzież

Sytuacja rodzin ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie dzieci i młodzieży. W rodzinach objętych wsparciem wychowuje się 177 dzieci, które często dorastają w warunkach ograniczonych zasobów oraz obciążeń społecznych.

Dzieci te mogą doświadczać:

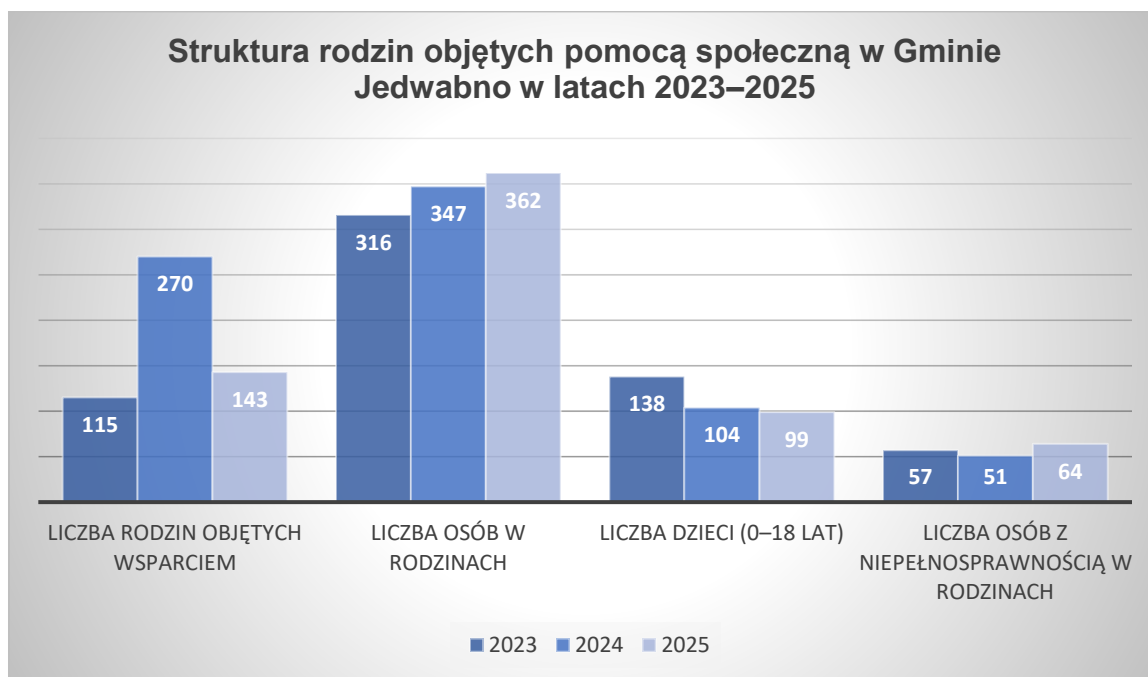
- trudności emocjonalnych,
- problemów w relacjach rówieśniczych,
- ograniczonego wsparcia edukacyjnego,
- niskiego poczucia bezpieczeństwa.

Brak odpowiedniego wsparcia na wczesnym etapie może prowadzić do utrwalania negatywnych wzorców i powielania trudnej sytuacji w dorosłym życiu.

Tabela 3: Struktura rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Jedwabno w latach 2023–2025

Wskaźnik	2023	2024	2025
Liczba rodzin objętych wsparciem	115	270	143
Liczba osób w rodzinach	316	347	362
Liczba dzieci (0–18 lat)	138	104	99
Liczba osób z niepełnosprawnością w rodzinach	57	51	64

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Dane za lata 2023–2025 wskazują na zróżnicowaną, lecz utrzymującą się skalę wsparcia kierowanego do rodzin w Gminie Jedwabno. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną ulegała zmianom – od 115 rodzin w 2023 roku, przez 270 w 2024 roku, do 143 w 2025 roku. Jednocześnie liczba osób funkcjonujących w rodzinach objętych wsparciem wykazuje tendencję wzrostową – z 316 osób w 2023 roku do 362 osób w 2025 roku. Może to wskazywać na zwiększającą się skalę problemów społecznych oraz większą liczbę osób wymagających wsparcia.

Na uwagę zasługuje również liczba dzieci i młodzieży w rodzinach objętych pomocą społeczną. W 2023 roku było to 138 osób, natomiast w kolejnych latach liczba ta uległa zmniejszeniu do 104 w 2024 roku oraz 99 w 2025 roku. Zmiana ta może wynikać zarówno z procesów demograficznych, jak i zmian w strukturze rodzin korzystających ze wsparcia.

Istotnym elementem diagnozy jest również liczba osób z niepełnosprawnością w rodzinach objętych pomocą, która utrzymuje się na znaczącym poziomie i w 2025 roku wyniosła 64 osoby. Wskazuje to na konieczność uwzględnienia w systemie usług społecznych działań wspierających zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i ich opiekunów.

Uzupełnieniem analizy danych jest przedstawienie sposobu realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny na terenie gminy. Realizacja zadań w zakresie wspierania

rodziny. Zadania w zakresie wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej na terenie Gminy Jedwabno realizowane są w szczególności przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Wsparcie rodzin przeżywających trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej oraz w innych obszarach funkcjonowania udzielane jest m.in. poprzez pracę socjalną oraz współpracę z rodzinami wymagającymi wsparcia. W przypadkach wymagających bardziej intensywnej interwencji prowadzone są działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania rodzin oraz wzmocnienie ich kompetencji. Działania podejmowane wobec rodzin obejmują w szczególności:

- diagnozę sytuacji rodzinnej i identyfikację problemów,
- wspólne planowanie działań naprawczych,
- wsparcie w rozwiązywaniu bieżących trudności,
- wzmacnianie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych,
- działania motywujące do zmiany sytuacji życiowej.

W sytuacjach, gdy problemy rodzin mają charakter złożony, podejmowana jest współpraca z innymi specjalistami oraz instytucjami, co pozwala na zapewnienie bardziej kompleksowego wsparcia. W przypadkach, gdy pomimo udzielanego wsparcia rodzina nie jest w stanie zapewnić dzieciom właściwej opieki i wychowania, stosowane są rozwiązania wynikające z systemu pieczy zastępczej. Dane z lat 2023–2025 wskazują na występowanie przypadków umieszczania dzieci poza rodziną biologiczną, co potwierdza skalę trudności występujących w części rodzin.

Jednocześnie należy podkreślić, że działania podejmowane w obszarze wspierania rodziny nie ograniczają się wyłącznie do interwencji w sytuacjach kryzysowych, ale obejmują również działania profilaktyczne oraz wzmacniające potencjał rodzin. Do istotnych elementów systemu wsparcia należą również programy i działania realizowane na poziomie gminy, w tym programy dotyczące wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy domowej oraz inne inicjatywy skierowane do rodzin z dziećmi.

Wnioski i potrzeby

Analiza sytuacji rodzin w Gminie Jedwabno wskazuje na konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na kompleksowe wsparcie rodzin.

Do najważniejszych potrzeb należą:

- rozwój usług wspierających rodzinę (poradnictwo, wsparcie specjalistyczne),
- wzmacnianie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych,
- wsparcie rodzin z dziećmi, w szczególności w trudnej sytuacji życiowej,
- działania profilaktyczne zapobiegające pogłębianiu się problemów,
- długofalowa praca z rodziną jako całością.

W kontekście funkcjonowania Centrum Usług Społecznych kluczowe znaczenie ma rozwój usług zintegrowanych, które będą odpowiadały na złożony charakter problemów występujących w rodzinach.

5.3. Pomoc społeczna

Charakterystyka systemu pomocy społecznej

System pomocy społecznej na terenie Gminy Jedwabno stanowi podstawowy element lokalnej polityki społecznej, ukierunkowany na wsparcie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Jego realizacja odbywa się przede wszystkim za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który odpowiada za identyfikację potrzeb, organizację wsparcia oraz koordynację działań pomocowych.

Funkcjonowanie systemu pomocy społecznej opiera się na przepisach ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którą wsparcie obejmuje zarówno świadczenia pieniężne, jak i działania o charakterze usługowym, w tym pracę socjalną, poradnictwo specjalistyczne oraz organizację usług wspierających funkcjonowanie mieszkańców w środowisku lokalnym.

W ostatnich latach obserwuje się stopniową zmianę podejścia do realizacji zadań pomocy społecznej – od modelu opartego głównie na świadczeniach finansowych w kierunku modelu usługowego, którego celem jest wzmacnianie samodzielności mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Skala korzystania z pomocy społecznej

Dane z lat 2023–2025 wskazują na utrzymującą się znaczącą skalę korzystania z pomocy społecznej wśród mieszkańców Gminy Jedwabno.

Tabela 4: Liczba osób objętych pomocą społeczną w latach 2023–2025

Analiza danych wskazuje na systematyczny wzrost liczby osób objętych wsparciem – z 316 osób w 2023 roku do 362 osób w 2025 roku. Tendencja ta może wynikać z kilku czynników, w tym pogarszającej się sytuacji materialnej części mieszkańców, zmian demograficznych oraz rosnących kosztów życia.

Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na wsparcie oraz konieczność dalszego rozwoju systemu usług społecznych na poziomie lokalnym.

Struktura i przyczyny korzystania z pomocy społecznej

Analiza przyczyn korzystania z pomocy społecznej pozwala na identyfikację kluczowych problemów społecznych występujących wśród mieszkańców gminy.

Dominującymi przesłankami udzielania wsparcia są:

- ubóstwo,

- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności.

Wskazane problemy mają charakter strukturalny i często utrzymują się w dłuższej perspektywie czasowej. Szczególnie istotny jest wzrost liczby osób dotkniętych ubóstwem, który w analizowanym okresie znacząco się zwiększył.

Zjawisko ubóstwa nie dotyczy wyłącznie braku dochodów, ale często wiąże się z ograniczonym dostępem do usług, niskim poziomem aktywności społecznej oraz trudnościami w funkcjonowaniu codziennym.

Istotną grupę stanowią również osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby przewlekle chore, które wymagają wsparcia zarówno w wymiarze finansowym, jak i usługowym.

W wielu przypadkach ich sytuacja wpływa również na funkcjonowanie całych rodzin.

Wysoki poziom wsparcia udzielanego z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności wskazuje na znaczące potrzeby rodzin wychowujących dzieci, co wymaga rozwijania usług wspierających funkcje opiekuńczo-wychowawcze.

Charakter i dynamika problemów społecznych

Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Jedwabno mają charakter złożony i wielowymiarowy. W praktyce oznacza to, że rzadko występują one w sposób izolowany – znacznie częściej nakładają się na siebie, tworząc trudne do rozwiązania sytuacje życiowe.

Typowym zjawiskiem jest współwystępowanie:

- ubóstwa i bezrobocia,
- problemów zdrowotnych i niepełnosprawności,
- trudności opiekuńczo-wychowawczych i ograniczonych kompetencji społecznych.

Tego rodzaju kumulacja problemów powoduje, że wsparcie udzielane mieszkańcom powinno mieć charakter kompleksowy, obejmujący różne obszary życia społecznego. Istotnym zjawiskiem jest również długotrwałe korzystanie z pomocy społecznej, które może świadczyć o utrwalonym charakterze problemów oraz ograniczonej skuteczności działań opartych wyłącznie na wsparciu finansowym.

Pomoc społeczna w kontekście usług społecznych

Współczesne podejście do polityki społecznej zakłada stopniowe przechodzenie od modelu opartego na świadczeniach pieniężnych do modelu usługowego, w którym kluczową rolę odgrywają usługi społeczne dostosowane do indywidualnych potrzeb mieszkańców.

W przypadku Gminy Jedwabno oznacza to konieczność rozwijania usług takich jak:

- usługi opiekuńcze i wspierające w miejscu zamieszkania,
- wsparcie psychologiczne i terapeutyczne,
- poradnictwo specjalistyczne,
- działania wspierające funkcjonowanie rodzin,
- usługi zwiększające dostępność (np. transport).

Szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie dostępności tych usług dla różnych grup mieszkańców, przy jednoczesnym uwzględnieniu zróżnicowanych możliwości finansowych.

Kierunki rozwoju systemu wsparcia

Analiza sytuacji społecznej wskazuje na konieczność dalszego rozwoju systemu pomocy społecznej w kierunku usługowym, zintegrowanym i dostosowanym do potrzeb mieszkańców.

Do najważniejszych kierunków działań należą:

- rozwój usług środowiskowych dostępnych lokalnie,
- zwiększenie dostępności usług dla osób o ograniczonej mobilności,
- integracja różnych form wsparcia w ramach jednego systemu,
- indywidualizacja działań pomocowych,
- wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Istotnym elementem rozwoju systemu wsparcia jest również wprowadzenie rozwiązań umożliwiających korzystanie z usług społecznych zarówno w formie nieodpłatnej, jak i odpłatnej, z uwzględnieniem sytuacji dochodowej mieszkańców.

Takie podejście pozwala na zwiększenie dostępności usług oraz zapewnienie trwałości systemu wsparcia w dłuższej perspektywie.

Wnioski

System pomocy społecznej w Gminie Jedwabno pełni kluczową rolę w zapewnianiu wsparcia mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Jednocześnie analiza danych wskazuje na rosnącą skalę problemów oraz potrzebę dalszego rozwoju usług społecznych.

W szczególności konieczne jest:

- rozwijanie usług zamiast wyłącznie świadczeń finansowych,
- dostosowanie wsparcia do indywidualnych potrzeb mieszkańców,
- zwiększenie dostępności usług dla różnych grup społecznych,
- tworzenie rozwiązań zapewniających trwałość systemu wsparcia.

Rozwój Centrum Usług Społecznych stanowi odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby i umożliwi budowę zintegrowanego systemu usług społecznych, który będzie odpowiadał na rzeczywiste problemy mieszkańców Gminy Jedwabno.

5.4. Promocja i ochrona zdrowia

Charakterystyka obszaru zdrowia

Promocja i ochrona zdrowia stanowią jeden z kluczowych obszarów polityki społecznej, bezpośrednio wpływający na jakość życia mieszkańców oraz ich zdolność do funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym. Na poziomie lokalnym obejmują one zarówno dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, jak i działania profilaktyczne, edukacyjne oraz wsparcie osób zmagających się z problemami zdrowotnymi, w tym zdrowia psychicznego.

W przypadku Gminy Jedwabno istotnym wyzwaniem jest zapewnienie dostępności usług zdrowotnych w warunkach rozproszonej struktury osadniczej. Utrudnienia w dostępie do specjalistów, bariery transportowe oraz ograniczona dostępność usług w miejscu zamieszkania powodują, że część mieszkańców nie korzysta z pomocy w odpowiednim czasie lub w ogóle.

Stan zdrowia mieszkańców – ujęcie systemowe

Analiza danych pomocy społecznej wskazuje, że problemy zdrowotne stanowią jeden z głównych czynników wpływających na sytuację życiową mieszkańców. W latach 2023–2025 liczba osób objętych wsparciem z powodu niepełnosprawności utrzymywała się na wysokim poziomie, co potwierdza znaczenie problemów zdrowotnych w strukturze trudności społecznych.

Problemy zdrowotne mają charakter trwały i często współwystępują z innymi trudnościami, takimi jak ubóstwo czy bezrobocie. W praktyce oznacza to, że pogorszenie stanu zdrowia prowadzi do ograniczenia aktywności zawodowej, a w konsekwencji do pogorszenia sytuacji materialnej i społecznej.

Zdrowie psychiczne mieszkańców – skala i charakter problemu

Szczególnie istotnym obszarem wymagającym interwencji jest zdrowie psychiczne mieszkańców. Wyniki wcześniejszej diagnozy problemów społecznych przeprowadzonej na terenie Gminy Jedwabno wskazują na znaczną skalę trudności emocjonalnych zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci i młodzieży.

Wśród dorosłych mieszkańców odnotowano wysoki poziom występowania obniżonego nastroju, problemów ze snem, trudności z koncentracją oraz stanów lękowych. Część mieszkańców wskazywała również na występowanie myśli samobójczych, co stanowi szczególnie niepokojący sygnał wymagający systemowej reakcji.

Jeszcze bardziej alarmujące dane dotyczą dzieci i młodzieży. W tej grupie odnotowano powszechne występowanie problemów emocjonalnych, w tym obniżonego nastroju oraz trudności w funkcjonowaniu społecznym. Zidentyfikowano również przypadki myśli samobójczych wśród młodych mieszkańców gminy.

Problemy zdrowia psychicznego często nie są ujawniane w systemie pomocy społecznej jako bezpośrednia przyczyna korzystania ze wsparcia, jednak mają istotny wpływ na funkcjonowanie rodzin, relacje społeczne oraz zdolność do podejmowania aktywności zawodowej i edukacyjnej.

Dostępność usług zdrowotnych i bariery

Jednym z kluczowych wyzwań w obszarze zdrowia jest dostępność usług, w szczególności specjalistycznych. W przypadku Gminy Jedwabno bariery te wynikają przede wszystkim z:

- ograniczonej dostępności specjalistów na poziomie lokalnym,
- konieczności dojazdu do większych ośrodków,
- problemów transportowych,
- ograniczonej mobilności części mieszkańców, w szczególności osób starszych i z niepełnosprawnościami.

W praktyce oznacza to, że dostęp do usług zdrowotnych, w tym psychologicznych i terapeutycznych, jest utrudniony dla części mieszkańców, co może prowadzić do pogłębiania się problemów zdrowotnych oraz ich długotrwałych konsekwencji.

Znaczenie usług zdrowotnych w kontekście CUS

Zidentyfikowane problemy wskazują na konieczność rozwijania lokalnego systemu usług zdrowotnych i okołozdrowotnych, które będą dostępne dla mieszkańców w miejscu ich zamieszkania lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie.

Szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług takich jak:

- wsparcie psychologiczne,
- terapia indywidualna i rodzinna,
- poradnictwo specjalistyczne,
- wsparcie pedagogiczne,
- działania profilaktyczne i edukacyjne.

Usługi te powinny być dostępne dla różnych grup mieszkańców, w tym dzieci, młodzieży, osób dorosłych oraz seniorów, przy uwzględnieniu ich zróżnicowanych potrzeb oraz możliwości finansowych.

Kierunki rozwoju

Analiza sytuacji w obszarze zdrowia wskazuje na konieczność podjęcia działań zmierzających do zwiększenia dostępności usług oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb mieszkańców.

Do najważniejszych kierunków należą:

- rozwój usług psychologicznych i terapeutycznych na poziomie lokalnym,
- zwiększenie dostępności usług poprzez rozwiązania transportowe,
- integracja działań zdrowotnych i społecznych,
- wczesna identyfikacja problemów zdrowia psychicznego,
- rozwój działań profilaktycznych i edukacyjnych.

Istotnym elementem jest również zapewnienie różnych form dostępności usług, w tym możliwości korzystania z nich zarówno w formie nieodpłatnej, jak i odpłatnej, z uwzględnieniem sytuacji mieszkańców.

Wnioski

Problemy zdrowotne, w szczególności w obszarze zdrowia psychicznego, stanowią jedno z kluczowych wyzwań społecznych w Gminie Jedwabno.

Wysoka skala trudności emocjonalnych wśród mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży, wskazuje na konieczność systemowego rozwoju usług wsparcia psychologicznego i terapeutycznego.

Rozwój usług w tym obszarze powinien koncentrować się na zwiększeniu ich dostępności, integracji z innymi formami wsparcia oraz dostosowaniu do zróżnicowanych potrzeb mieszkańców, co stanowi istotny kierunek działań w ramach funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

5.5. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych

Charakterystyka grupy odbiorców wsparcia

Osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnościami stanowią jedną z kluczowych grup wymagających wsparcia w systemie usług społecznych. Ich sytuacja często wiąże się

z ograniczeniami zdrowotnymi, obniżoną sprawnością w codziennym funkcjonowaniu oraz zwiększonym ryzykiem wykluczenia społecznego.

W przypadku Gminy Jedwabno szczególne znaczenie ma rozproszony charakter osadniczy, który dodatkowo utrudnia dostęp do usług oraz instytucji publicznych, zwłaszcza osobom o ograniczonej mobilności.

Skala potrzeb i sytuacja społeczna

Dane pomocy społecznej wskazują, że istotna część mieszkańców wymaga wsparcia w związku z niepełnosprawnością oraz ograniczoną zdolnością do samodzielnego funkcjonowania.

W 2024 roku zidentyfikowano 107 osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, co stanowi znaczącą grupę mieszkańców wymagających usług opiekuńczych lub wspierających.

Jednocześnie liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności utrzymuje się na wysokim poziomie (120 osób w 2025 roku), co potwierdza trwałość i skalę tego zjawiska.

W przypadku osób starszych istotnym problemem jest nie tylko stan zdrowia, ale również samotność oraz ograniczony dostęp do usług i życia społecznego.

Główne problemy i bariery

Analiza sytuacji osób starszych i z niepełnosprawnościami wskazuje na występowanie kilku kluczowych problemów:

- ograniczona samodzielność w codziennym funkcjonowaniu,
- trudności w dostępie do usług zdrowotnych i społecznych,
- bariery transportowe,
- samotność i izolacja społeczna,
- ograniczony dostęp do aktywności społecznej i integracyjnej.

Wyniki wcześniejszych diagnoz społecznych potwierdzają, że osoby starsze często wskazują na problemy związane ze stanem zdrowia, sytuacją materialną oraz poczuciem osamotnienia, co wpływa na obniżenie jakości życia.

Znaczenie usług opiekuńczych i wspierających

W kontekście zidentyfikowanych potrzeb szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług opiekuńczych oraz wspierających funkcjonowanie osób w ich środowisku zamieszkania.

Do najważniejszych form wsparcia należą:

- usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania,
- pomoc w wykonywaniu codziennych czynności,
- wsparcie w utrzymaniu kontaktów społecznych,
- organizacja czasu wolnego i aktywizacja,
- wsparcie opiekunów osób niesamodzielnych.

Istotnym elementem systemu wsparcia jest również zapewnienie dostępu do usług poprzez rozwiązania transportowe, umożliwiające osobom o ograniczonej mobilności korzystanie z oferty społecznej i zdrowotnej.

Dostępność usług i znaczenie transportu

Jednym z kluczowych wyzwań w Gminie Jedwabno jest zapewnienie dostępności usług dla osób, które z powodu wieku, stanu zdrowia lub niepełnosprawności nie są w stanie samodzielnie się przemieszczać.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają usługi transportowe typu door-to-door, które umożliwiają mieszkańcom dotarcie do placówek zdrowotnych, instytucji publicznych oraz miejsc aktywności społecznej.

Rozwój tego typu usług stanowi istotny element przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Kierunki rozwoju wsparcia

Analiza sytuacji osób starszych i z niepełnosprawnościami wskazuje na konieczność dalszego rozwoju systemu wsparcia, w szczególności w zakresie usług środowiskowych.

Do kluczowych kierunków należą:

- rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,

- zwiększenie dostępności usług poprzez transport i rozwiązania mobilne,
- integracja wsparcia społecznego i zdrowotnego,
- rozwój działań aktywizujących i integrujących,
- wsparcie opiekunów osób niesamodzielnych.

Istotne jest również zapewnienie możliwości korzystania z usług w różnych formach, z uwzględnieniem sytuacji finansowej mieszkańców.

Wnioski

Osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnościami stanowią grupę szczególnie narażoną na wykluczenie społeczne oraz pogorszenie jakości życia.

Zidentyfikowane problemy wskazują na konieczność rozwoju usług opiekuńczych, wspierających oraz transportowych, które umożliwią mieszkańcom funkcjonowanie w środowisku lokalnym oraz dostęp do podstawowych usług.

Rozwój usług w tym obszarze, w szczególności w ramach Centrum Usług Społecznych, stanowi kluczowy element budowy zintegrowanego systemu wsparcia odpowiadającego na rzeczywiste potrzeby mieszkańców Gminy Jedwabno.

5.6. Edukacja publiczna

Edukacja publiczna na terenie Gminy Jedwabno stanowi jeden z podstawowych obszarów funkcjonowania społeczności lokalnej, mający bezpośredni wpływ na rozwój dzieci i młodzieży oraz ich przyszłe funkcjonowanie społeczne i zawodowe. Jednocześnie system edukacji pełni istotną rolę w identyfikacji problemów społecznych oraz wczesnym reagowaniu na pojawiające się trudności, które często wykraczają poza obszar samego procesu kształcenia.

Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie gminy stanowią środowisko codziennego funkcjonowania dzieci i młodzieży, w którym ujawniają się zarówno ich potencjały rozwojowe, jak i trudności o charakterze emocjonalnym, wychowawczym czy społecznym. W praktyce oznacza to, że szkoła nie jest wyłącznie miejscem realizacji programu nauczania, ale również przestrzenią, w której koncentrują się problemy wynikające z sytuacji rodzinnej, relacji rówieśniczych oraz indywidualnych uwarunkowań psychicznych uczniów.

Analiza sytuacji dzieci i młodzieży w Gminie Jedwabno wskazuje na występowanie licznych trudności, które mają istotny wpływ na ich funkcjonowanie edukacyjne i społeczne. Wyniki wcześniejszej diagnozy problemów społecznych przeprowadzonej na terenie gminy pokazują, że problemy emocjonalne w tej grupie mają charakter powszechny i wymagają systemowej reakcji. Około połowa badanych dzieci i młodzieży deklaruje obniżony nastrój, a ponad 13% przyznaje się do występowania myśli samobójczych. Jednocześnie niemal co czwarte dziecko doświadcza przemocy, a podobny odsetek przyznaje się do zachowań agresywnych wobec innych .

Skala tych zjawisk wskazuje na poważne wyzwania w zakresie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz jakości ich funkcjonowania społecznego. Problemy te często pozostają niewidoczne na pierwszy rzut oka, jednak mają bezpośredni wpływ na proces edukacyjny, relacje rówieśnicze oraz rozwój osobisty młodych mieszkańców.

Istotnym problemem pozostają również trudności wychowawcze oraz ograniczone kompetencje społeczne części dzieci i młodzieży. W wielu przypadkach mają one swoje źródło w sytuacji rodzinnej, w tym w problemach takich jak ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia czy niewystarczające wsparcie wychowawcze. W rezultacie trudności szkolne są często jedynie przejawem głębszych problemów społecznych, które wymagają kompleksowego podejścia i współpracy różnych instytucji.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera rola szkoły jako miejsca wczesnej identyfikacji problemów oraz inicjowania działań wspierających. Nauczyciele, pedagodzy oraz kadra szkolna często jako pierwsi dostrzegają sygnały świadczące o trudnościach uczniów, jednak możliwości reagowania są ograniczone, zwłaszcza w sytuacji, gdy problemy wymagają specjalistycznej pomocy psychologicznej lub terapeutycznej.

Istotnym wyzwaniem na terenie Gminy Jedwabno pozostaje dostępność usług wspierających dzieci i młodzież. Ograniczona liczba specjalistów, konieczność dojazdu do większych ośrodków oraz bariery finansowe powodują, że część dzieci nie otrzymuje wsparcia w odpowiednim czasie. W konsekwencji trudności mogą się pogłębiać, wpływając negatywnie na rozwój młodych mieszkańców oraz ich przyszłe funkcjonowanie społeczne i zawodowe.

W związku z powyższym szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług wspierających dzieci i młodzież dostępnych na poziomie lokalnym. Kluczowe jest zapewnienie wsparcia pedagogicznego i psychologicznego, organizacja zajęć rozwijających

kompetencje społeczne oraz działań profilaktycznych, które umożliwią wczesne reagowanie na pojawiające się trudności.

Istotne jest również rozwijanie działań integracyjnych i edukacyjnych, które sprzyjają budowaniu relacji społecznych, wzmocnieniu kompetencji interpersonalnych oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, w szczególności tych pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

W kontekście Gminy Jedwabno szczególne znaczenie ma także zapewnienie równych szans edukacyjnych dla wszystkich dzieci, niezależnie od ich miejsca zamieszkania oraz sytuacji rodzinnej. Wymaga to podejmowania działań ukierunkowanych na wyrównywanie szans, w tym poprzez rozwój oferty zajęć dodatkowych, wsparcie edukacyjne oraz dostęp do usług specjalistycznych.

Działania w obszarze edukacji powinny być realizowane w sposób zintegrowany, we współpracy pomiędzy placówkami oświatowymi, systemem pomocy społecznej oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży. Takie podejście umożliwia skuteczniejsze reagowanie na zidentyfikowane problemy oraz zapewnia spójność podejmowanych działań.

W tym kontekście rozwój usług społecznych realizowanych w ramach Centrum Usług Społecznych stanowi istotne uzupełnienie systemu edukacji, umożliwiające zapewnienie specjalistycznego wsparcia dostępnego dla mieszkańców na poziomie lokalnym.

Podsumowując, edukacja publiczna w Gminie Jedwabno pełni nie tylko funkcję dydaktyczną, ale również społeczną i wychowawczą. Zidentyfikowane problemy dzieci i młodzieży, w szczególności w obszarze zdrowia psychicznego i funkcjonowania społecznego, wskazują na konieczność dalszego rozwoju usług wspierających, które umożliwią skuteczniejsze reagowanie na potrzeby młodych mieszkańców gminy oraz ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego w przyszłości.

5.7. Przeciwdziałanie bezrobociu

Bezrobocie stanowi jeden z istotnych problemów społecznych wpływających na sytuację mieszkańców Gminy Jedwabno oraz jakość ich funkcjonowania społecznego i ekonomicznego. Pomimo zmian zachodzących na rynku pracy oraz ogólnopolskiego spadku stopy bezrobocia w ostatnich latach, problem ten nadal pozostaje jednym z

głównych czynników korzystania z pomocy społecznej oraz przyczyn wykluczenia społecznego mieszkańców terenów wiejskich.

Analiza danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazuje, że bezrobocie utrzymuje się wśród najczęstszych powodów korzystania ze wsparcia społecznego. W latach 2023–2025 liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia wzrosła ze 101 do 114 osób. Dane te potwierdzają, że pomimo zmian zachodzących na rynku pracy część mieszkańców nadal doświadcza trudności związanych z aktywnością zawodową oraz stabilnością ekonomiczną.

Sytuacja ta wpisuje się również w szerszy kontekst społeczno-gospodarczy województwa warmińsko-mazurskiego, które od wielu lat należy do regionów charakteryzujących się wyższym poziomem bezrobocia niż średnia krajowa. Jednocześnie dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce utrzymuje się na poziomie około 5%, jednak sytuacja na terenach wiejskich oraz w gminach o rozproszonej strukturze osadniczej pozostaje trudniejsza niż w dużych ośrodkach miejskich.

Charakter lokalnego rynku pracy w Gminie Jedwabno w znacznym stopniu związany jest ze specyfiką gminy wiejskiej, w której istotną rolę odgrywa rolnictwo, sezonowość zatrudnienia oraz ograniczona liczba większych pracodawców. Tego rodzaju uwarunkowania powodują, że część mieszkańców doświadcza niestabilności zatrudnienia lub wykonuje pracę o charakterze dorywczym i sezonowym.

W przypadku terenów wiejskich szczególnie widoczne są również bariery związane z mobilnością mieszkańców oraz dostępnością miejsc pracy. Problemy transportowe, konieczność dojazdu do większych miejscowości oraz ograniczona oferta lokalnego rynku pracy powodują, że część mieszkańców ma utrudniony dostęp do zatrudnienia odpowiadającego ich kwalifikacjom i możliwościom.

Bezrobocie bardzo często współwystępuje z innymi problemami społecznymi, takimi jak ubóstwo, zadłużenie, problemy zdrowotne czy ograniczona aktywność społeczna. W praktyce oznacza to, że utrata pracy lub długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia wpływa nie tylko na sytuację materialną mieszkańców, ale również na ich funkcjonowanie psychiczne i społeczne.

Szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób długotrwałe bezrobotnych, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców posiadających niskie kwalifikacje zawodowe. W przypadku tych grup ryzyko trwałego wykluczenia z rynku pracy jest

znacznie wyższe, a powrót do aktywności zawodowej wymaga często kompleksowego wsparcia obejmującego nie tylko aktywizację zawodową, ale również działania społeczne i psychologiczne.

Wyniki wcześniejszych diagnoz społecznych prowadzonych na terenie Gminy Jedwabno wskazują, że mieszkańcy postrzegają bezrobocie jako jeden z najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy. Problem ten został wskazany jako najistotniejsze wyzwanie społeczne przez znaczną część respondentów, co potwierdza jego trwały i odczuwalny charakter w społeczności lokalnej.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również odpływ osób młodych i aktywnych zawodowo do większych miast, związany z poszukiwaniem pracy oraz lepszych warunków życia. Zjawisko to wpływa nie tylko na sytuację demograficzną gminy, ale również na ograniczenie lokalnego potencjału społecznego i gospodarczego.

W kontekście przeciwdziałania bezrobociu szczególnego znaczenia nabiera rozwój działań aktywizujących mieszkańców oraz wspierających ich funkcjonowanie społeczne. Współczesne podejście do polityki społecznej zakłada bowiem, że skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu zawodowemu wymaga działań kompleksowych, obejmujących zarówno aktywizację zawodową, jak i wsparcie psychologiczne, społeczne oraz edukacyjne.

W przypadku Gminy Jedwabno istotne znaczenie ma rozwój usług społecznych wspierających osoby pozostające poza rynkiem pracy, w szczególności poprzez poradnictwo specjalistyczne, wsparcie psychologiczne, działania integracyjne oraz rozwój kompetencji społecznych i życiowych.

Ważnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu zawodowemu jest również zwiększanie dostępności usług dla mieszkańców mających ograniczone możliwości samodzielnego funkcjonowania lub przemieszczania się. W tym kontekście rozwój usług środowiskowych oraz rozwiązań transportowych może stanowić istotny element wspierający aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców.

Podsumowując, problem bezrobocia w Gminie Jedwabno ma charakter wielowymiarowy i pozostaje jednym z istotnych wyzwań społecznych. Skuteczne przeciwdziałanie temu zjawisku wymaga podejmowania działań kompleksowych, uwzględniających zarówno aktywizację zawodową, jak i rozwój usług społecznych wspierających mieszkańców w przewyżnianiu trudności życiowych i społecznych.

Rozwój usług realizowanych w ramach Centrum Usług Społecznych może stanowić istotny element budowy systemu wsparcia sprzyjającego zwiększaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców Gminy Jedwabno.

5.8. Kultura i kultura fizyczna

Kultura oraz kultura fizyczna pełnią istotną rolę w funkcjonowaniu społeczności lokalnej, wpływając nie tylko na jakość życia mieszkańców, ale również na poziom integracji społecznej, aktywności obywatelskiej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W przypadku Gminy Jedwabno obszar ten ma szczególne znaczenie ze względu na wiejski i rozproszony charakter gminy, gdzie wspólne uczestnictwo mieszkańców w wydarzeniach sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych stanowi ważny element budowania więzi społecznych oraz aktywizacji lokalnej społeczności.

Na terenie Gminy Jedwabno funkcjonuje rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna, obejmująca m.in. halę sportową, kompleks sportowy Orlik oraz stadion sportowy w Jedwabnie. Obiekty te stanowią ważne miejsca codziennej aktywności mieszkańców i są wykorzystywane zarówno przez dzieci i młodzież, jak i osoby dorosłe. Szczególne znaczenie ma Hala Sportowa w Jedwabnie, która od wielu lat pełni funkcję lokalnego centrum aktywności sportowej i rekreacyjnej. Obiekt funkcjonuje od 2014 roku i poza główną przestrzenią sportową obejmuje również salę aerobową oraz siłownię.

Istotnym elementem życia społecznego gminy są prowadzone regularnie zajęcia sportowe i rekreacyjne skierowane do różnych grup mieszkańców. Zajęcia organizowane na hali sportowej odbywają się praktycznie codziennie i obejmują aktywności zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych. Realizowane są m.in. zajęcia z piłki nożnej, treningi siłowe, zajęcia sportowe oraz aktywności rekreacyjne umożliwiające mieszkańcom aktywne spędzanie czasu wolnego.

Istotną rolę odgrywa również kompleks sportowy Orlik w Jedwabnie, który wykorzystywany jest do organizacji zajęć sportowych oraz działań aktywizujących mieszkańców. Gmina uczestniczyła m.in. w programie „Aktywna Szkoła”, którego celem było zwiększenie aktywności fizycznej dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych poprzez wykorzystanie lokalnej infrastruktury sportowej i prowadzenie regularnych zajęć przez animatorów sportu. W ramach programu zajęcia odbywały się na gminnym

Orliku w Jedwabnie z udziałem animatorów prowadzących działania aktywizujące mieszkańców.

Znaczenie kultury fizycznej w Gminie Jedwabno wykracza jednak poza sam aspekt sportowy. Obiekty sportowe pełnią również ważną funkcję integracyjną i społeczną, stanowiąc miejsce spotkań mieszkańców oraz organizacji wydarzeń lokalnych. Stadion sportowy w Jedwabnie wykorzystywany jest nie tylko do aktywności sportowej, ale także do organizacji wydarzeń rodzinnych, rekreacyjnych i integracyjnych angażujących mieszkańców różnych miejscowości gminy.

Aktywność sportowa i rekreacyjna odgrywa szczególnie ważną rolę w przypadku dzieci i młodzieży, stanowiąc alternatywę dla zachowań ryzykownych oraz wspierając prawidłowy rozwój społeczny i emocjonalny młodych mieszkańców. Regularne uczestnictwo w zajęciach sportowych sprzyja budowaniu relacji społecznych, rozwijaniu kompetencji interpersonalnych oraz wzmacnianiu poczucia przynależności do społeczności lokalnej.

Istotne znaczenie ma również dostępność infrastruktury sportowej dla różnych grup mieszkańców. Obiekty sportowe funkcjonujące na terenie gminy wykorzystywane są zarówno w ramach zajęć szkolnych, jak i działań rekreacyjnych realizowanych poza godzinami lekcyjnymi. Dzięki temu mieszkańcy mają możliwość korzystania z oferty sportowej i rekreacyjnej w sposób regularny i dostosowany do swoich potrzeb.

W kontekście polityki społecznej szczególnego znaczenia nabiera rola aktywności sportowej i kulturalnej jako narzędzia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz wspierania integracji mieszkańców. Dotyczy to w szczególności dzieci i młodzieży, osób starszych oraz mieszkańców zagrożonych izolacją społeczną. Organizacja zajęć sportowych, wydarzeń rekreacyjnych oraz działań integracyjnych wpływa pozytywnie na aktywizację mieszkańców oraz wzmacnianie więzi społecznych.

Na terenie Gminy Jedwabno funkcjonują również instytucje kultury realizujące działania w zakresie animacji społecznej i kulturalnej, w tym Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Instytucje te prowadzą działalność edukacyjną, integracyjną i kulturalną skierowaną do różnych grup mieszkańców, organizując wydarzenia lokalne, zajęcia oraz inicjatywy społeczne.

Analiza sytuacji w obszarze kultury i kultury fizycznej wskazuje, że mieszkańcy gminy wykazują potrzebę uczestnictwa w działaniach integracyjnych, sportowych i rekreacyjnych, a istniejąca infrastruktura stanowi istotny potencjał rozwoju lokalnych

usług społecznych. Jednocześnie dalszego rozwoju wymagają działania zwiększające dostępność oferty dla różnych grup mieszkańców, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców mniejszych miejscowości.

W kontekście rozwoju usług społecznych szczególnego znaczenia nabiera dalsze wzmocnienie funkcji integracyjnej i aktywizacyjnej działań sportowych oraz kulturalnych. Rozwój zajęć, wydarzeń i inicjatyw lokalnych może stanowić istotny element przeciwdziałania izolacji społecznej, wspierania zdrowego stylu życia oraz budowania aktywnej społeczności lokalnej.

Podsumowując, kultura oraz kultura fizyczna na terenie Gminy Jedwabno stanowią ważny element życia społecznego mieszkańców oraz istotny potencjał rozwoju usług społecznych. Istniejąca infrastruktura sportowa i kulturalna, regularnie realizowane zajęcia oraz aktywność mieszkańców tworzą dobrą podstawę do dalszego rozwijania działań integracyjnych, profilaktycznych i aktywizujących w ramach funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

5.9. Aktywność społeczna i obywatelska

Aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców stanowi jeden z kluczowych elementów funkcjonowania wspólnoty lokalnej, wpływając na poziom integracji społecznej, zdolność do samoorganizacji oraz skuteczność podejmowanych działań rozwojowych. W przypadku Gminy Jedwabno obszar ten ma szczególne znaczenie, ponieważ przy rozproszonym charakterze osadniczym oraz ograniczonym dostępie do usług instytucjonalnych to właśnie aktywność mieszkańców i lokalnych środowisk w dużej mierze decyduje o jakości życia społecznego.

Na terenie gminy funkcjonuje zróżnicowane środowisko podmiotów i inicjatyw społecznych, które odgrywają istotną rolę w animowaniu życia lokalnego. Potencjał społeczny Gminy Jedwabno tworzy środowisko organizacji pozarządowych i inicjatyw lokalnych obejmujące co najmniej kilkanaście aktywnie funkcjonujących podmiotów, w tym stowarzyszenia, kluby sportowe, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz koła gospodyń wiejskich. Podmioty te realizują działania o charakterze społecznym, kulturalnym, edukacyjnym i sportowym, angażując mieszkańców w różnym wieku oraz odpowiadając na lokalne potrzeby społeczności.

Organizacje te pełnią ważną funkcję nie tylko jako realizatorzy konkretnych działań, ale również jako animatorzy życia społecznego oraz integratorzy mieszkańców. Ich działalność obejmuje organizację wydarzeń lokalnych, inicjatyw kulturalnych, zajęć dla dzieci i młodzieży, działań skierowanych do seniorów, a także przedsięwzięć o charakterze sportowym i rekreacyjnym. Szczególne znaczenie mają tu również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które poza funkcją bezpieczeństwa pełnią rolę ważnych ośrodków życia społecznego w poszczególnych miejscowościach.

Aktywność społeczna mieszkańców przejawia się także w funkcjonowaniu sołectw oraz oddolnych inicjatywach lokalnych. Zebrania wiejskie, inicjatywy sołeckie oraz wspólne działania mieszkańców stanowią istotny element partycypacji społecznej, umożliwiając współdecydowanie o kierunkach rozwoju oraz realizację przedsięwzięć odpowiadających na lokalne potrzeby. Tego rodzaju aktywność sprzyja budowaniu więzi społecznych, wzmacnianiu poczucia odpowiedzialności za wspólnotę oraz zwiększaniu zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

Jednocześnie analiza sytuacji społecznej wskazuje, że poziom aktywności społecznej mieszkańców nie jest jednolity i nie obejmuje w równym stopniu wszystkich grup społecznych. Szczególnie narażone na ograniczoną aktywność są osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz mieszkańcy znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej. W ich przypadku barierami są często ograniczenia zdrowotne, trudności transportowe, a także brak dostępu do informacji lub odpowiednio dostosowanej oferty działań.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również aktywizacja osób biernych społecznie, które z różnych przyczyn nie angażują się w życie lokalne. Brak uczestnictwa w działaniach społecznych może prowadzić do pogłębiania się izolacji społecznej oraz ograniczenia możliwości korzystania z dostępnych form wsparcia i integracji.

W kontekście wcześniejszych diagnoz społecznych zauważalne jest, że mieszkańcy wskazują na potrzebę rozwijania działań integracyjnych oraz zwiększenia dostępności inicjatyw lokalnych. Oczekiwania te dotyczą w szczególności tworzenia przestrzeni do spotkań, organizacji wydarzeń oraz rozwijania działań sprzyjających aktywizacji społecznej różnych grup mieszkańców.

Szczególnego znaczenia nabiera wzmacnianie potencjału lokalnych liderów oraz organizacji społecznych, które już funkcjonują na terenie gminy. Ich doświadczenie, znajomość lokalnych uwarunkowań oraz zdolność do mobilizowania mieszkańców

stanowią istotny zasób, który może być wykorzystany w procesie rozwijania usług społecznych.

W tym kontekście istotne jest tworzenie warunków sprzyjających współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi oraz mieszkańcami. Integracja działań oraz wykorzystanie istniejącego potencjału społecznego umożliwia skuteczniejsze odpowiadanie na potrzeby mieszkańców oraz zwiększa efektywność podejmowanych działań.

Rozwój aktywności społecznej i obywatelskiej powinien koncentrować się na tworzeniu dostępnych i atrakcyjnych form zaangażowania mieszkańców, uwzględniających różnorodne potrzeby oraz możliwości poszczególnych grup społecznych. Szczególnie istotne jest rozwijanie działań skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które wymagają dodatkowego wsparcia w zakresie aktywizacji i integracji. W tym kontekście Centrum Usług Społecznych może pełnić kluczową rolę jako podmiot koordynujący działania społeczne, inicjujący współpracę oraz wspierający rozwój aktywności mieszkańców. Integracja usług społecznych z działaniami animacyjnymi i środowiskowymi pozwala na budowę spójnego systemu wsparcia, opartego nie tylko na instytucjach, ale również na potencjale lokalnej społeczności.

Podsumowując, aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców Gminy Jedwabno stanowi istotny zasób rozwojowy, który – przy odpowiednim wsparciu i koordynacji – może zostać wykorzystany do budowy nowoczesnego systemu usług społecznych. Jednocześnie istnieje potrzeba dalszego wzmocnienia zaangażowania mieszkańców, rozwijania inicjatyw lokalnych oraz zwiększania dostępności działań integracyjnych, co pozwoli na budowę silnej, aktywnej i współpracującej wspólnoty lokalnej.

6. Podsumowanie

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie najważniejszych wniosków wynikających z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej Gminy Jedwabno oraz wskazanie kierunków rozwoju usług społecznych, które powinny zostać wdrożone w najbliższych latach. Wnioski odnoszą się bezpośrednio do realnych problemów mieszkańców, natomiast rekomendacje wskazują konkretne działania możliwe do realizacji w ramach funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

6.1. Wnioski

• Rosnące potrzeby osób starszych i niesamodzielnych

Diagnoza jednoznacznie wskazuje na zwiększającą się liczbę osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W 2024 roku zidentyfikowano 107 osób wymagających takiej pomocy, co pokazuje realną skalę potrzeb. Problemy tej grupy dotyczą nie tylko zdrowia, ale także samotności, ograniczonej mobilności i trudności w dostępie do usług.

• Silny problem zdrowia psychicznego – szczególnie u dzieci i młodzieży

Wyniki diagnozy pokazują bardzo niepokojący obraz – około połowa dzieci i młodzieży doświadcza obniżonego nastroju, a ponad 13% przyznaje się do myśli samobójczych. To oznacza realną potrzebę stałego wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dostępnego na miejscu.

• Problemy społeczne mają charakter nakładający się

W Jedwabnie rzadko występuje jeden problem. Najczęściej są to połączone trudności: bezrobocie, ubóstwo, problemy zdrowotne, trudności wychowawcze. To oznacza, że pojedyncze działania nie będą skuteczne – potrzebny jest system usług, który działa kompleksowo.

• Bezrobocie nadal realnym problemem lokalnym

Pomimo ogólnych trendów spadkowych, liczba osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia utrzymuje się na poziomie ponad 100 osób rocznie. Problem dotyczy szczególnie osób długotrwale bezrobotnych i tych, które mają ograniczone możliwości powrotu na rynek pracy.

• Ograniczony dostęp do specjalistów i usług na miejscu

Mieszkańcy mają utrudniony dostęp do psychologa, terapeuty, prawnika czy specjalistycznych usług zdrowotnych. Wynika to zarówno z odległości do większych ośrodków, jak i braku dostępności usług lokalnie.

• Transport jako jedna z głównych barier

Rozproszona struktura gminy powoduje, że dla wielu mieszkańców problemem nie jest brak usług, tylko brak możliwości dotarcia do nich. To szczególnie dotyczy osób starszych i z niepełnosprawnościami.

• Duży potencjał społeczny, ale niewykorzystany w pełni

Na terenie gminy działa kilkanaście organizacji, aktywne są sołectwa, OSP i

mieszkańcy, jednak działania te są rozproszone i nie zawsze powiązane z systemem usług społecznych.

- **Dobra baza sportowa i kulturalna, ale potrzeba większej oferty**

Hala sportowa, Orlik i stadion są realnym zasobem gminy, a zajęcia odbywają się regularnie, jednak potrzeby mieszkańców – szczególnie młodzieży – są większe i wymagają dalszego rozwoju oferty.

6.2. Rekomendacje

- **Rozwój usług dla osób starszych i niesamodzielnych**

- wprowadzenie i rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- rozwój transportu typu door-to-door jako podstawowego narzędzia dostępności usług,
- działania integracyjne i przeciwdziałające samotności seniorów,
- wsparcie opiekunów osób zależnych.

- **Silne wzmocnienie wsparcia psychologicznego i terapeutycznego**

- zapewnienie stałego dostępu do psychologa i terapeuty,
- wsparcie dzieci i młodzieży w zakresie zdrowia psychicznego,
- rozwój poradnictwa rodzinnego i specjalistycznego.

- **Wsparcie rodzin i dzieci**

- rozwój zajęć dla dzieci i młodzieży (edukacyjnych, rozwojowych, integracyjnych),
- działania wzmacniające kompetencje wychowawcze rodziców,
- wczesna interwencja w sytuacjach problemowych.

- **Rozwój usług dostępnych lokalnie (blisko mieszkańca)**

- przeniesienie części usług do środowiska lokalnego,
- ograniczenie konieczności wyjazdów do większych miast,
- łączenie usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych.

- **Rozwiązanie problemu dostępności poprzez transport**

- rozwój usług door-to-door jako stałego elementu systemu,
- powiązanie transportu z usługami (np. dowóz do specjalisty, zajęć, terapii).

- **Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców**

- działania dla osób bezrobotnych i biernych zawodowo,

- wsparcie kompetencji społecznych i życiowych,
- integracja działań społecznych z aktywizacją.
- **Wzmocnienie współpracy lokalnej i wykorzystanie potencjału mieszkańców**
- lepsze włączenie NGO i lokalnych liderów w system usług,
- rozwój działań środowiskowych i integracyjnych,
- budowanie wspólnego systemu wsparcia, a nie rozproszonych działań.

Model usług i odpłatność

Model usług społecznych w Gminie Jedwabno opiera się na założeniu szerokiej dostępności usług dla mieszkańców, przy jednoczesnym wprowadzeniu mechanizmu odpłatności.

Wsparcie w formie nieodpłatnej obejmie ograniczoną grupę uczestników objętych działaniami projektowymi. Pozostałe osoby korzystające z usług Centrum Usług Społecznych będą miały możliwość korzystania z oferty w formie odpłatnej.

Odpłatność dotyczyć będzie w szczególności usług takich jak:

- usługi opiekuńcze,
- transport door-to-door,
- wsparcie psychologiczne i terapeutyczne,
- usługi pedagoga, prawnika i innych specjalistów.

Takie rozwiązanie pozwala na objęcie wsparciem większej liczby mieszkańców oraz zapewnia trwałość systemu usług społecznych po zakończeniu finansowania projektowego.

Podsumowanie

Przeprowadzona diagnoza jednoznacznie wskazuje, że Gmina Jedwabno potrzebuje spójnego, zintegrowanego systemu usług społecznych, który będzie funkcjonował blisko mieszkańca, odpowiadał na złożony charakter problemów społecznych oraz zapewniał realną dostępność wsparcia dla różnych grup mieszkańców.

Zidentyfikowane potrzeby obejmują zarówno obszar funkcjonowania rodzin, sytuacji dzieci i młodzieży, zdrowia – w tym w szczególności zdrowia psychicznego – jak i wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców

pozostających poza rynkiem pracy. Charakterystyczną cechą tych problemów jest ich współwystępowanie, co oznacza, że skuteczna pomoc nie może mieć charakteru fragmentarycznego, lecz powinna opierać się na podejściu kompleksowym i skoordynowanym.

Istotnym wnioskiem płynącym z diagnozy jest również ograniczona dostępność usług specjalistycznych oraz bariery w ich wykorzystaniu, wynikające m.in. z rozproszonej struktury gminy i trudności transportowych. W praktyce oznacza to, że nawet w sytuacji istnienia określonych form wsparcia, część mieszkańców nie ma realnej możliwości skorzystania z nich w odpowiednim czasie. Wskazuje to na konieczność organizowania usług w sposób bardziej dostępny, lokalny i dostosowany do rzeczywistych warunków funkcjonowania mieszkańców.

Jednocześnie diagnoza ujawnia istotny potencjał społeczny gminy, obejmujący aktywność mieszkańców, funkcjonowanie organizacji społecznych, sołectw oraz rozwiniętą infrastrukturę sportową i kulturalną. Zasoby te stanowią ważną podstawę do budowy systemu usług społecznych, który nie będzie opierał się wyłącznie na instytucjach, ale również na zaangażowaniu społeczności lokalnej.

W tym kontekście utworzenie i rozwój Centrum Usług Społecznych stanowi odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby oraz kierunek dalszego rozwoju polityki społecznej w gminie. CUS jako podmiot integrujący różne formy wsparcia umożliwia uporządkowanie systemu usług, zwiększenie ich dostępności oraz lepsze dopasowanie do indywidualnych potrzeb mieszkańców. Szczególne znaczenie ma możliwość łączenia usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych i aktywizujących w jeden spójny system.

Istotnym elementem projektowanego systemu usług społecznych w Gminie Jedwabno jest również wprowadzenie zróżnicowanych zasad odpłatności za usługi. Przyjęte rozwiązanie zakłada, że część mieszkańców – w szczególności osoby objęte wsparciem projektowym – będzie korzystać z usług w formie nieodpłatnej, natomiast pozostała grupa mieszkańców będzie miała możliwość korzystania z oferty Centrum Usług Społecznych na zasadach odpłatności.

Wprowadzenie częściowej odpłatności za usługi społeczne stanowi istotny element zapewnienia trwałości systemu wsparcia oraz umożliwia objęcie pomocą szerszej grupy mieszkańców, wykraczającej poza osoby spełniające kryteria pomocy społecznej. Rozwiązanie to odpowiada na zróżnicowaną sytuację dochodową

mieszkańców oraz pozwala na bardziej elastyczne dopasowanie oferty usług do ich indywidualnych potrzeb.

Jednocześnie zakłada się, że system odpłatności będzie miał charakter zróżnicowany i uwzględniający sytuację życiową oraz możliwości finansowe mieszkańców, co pozwoli na zachowanie dostępności usług dla osób najbardziej potrzebujących. Odpłatność obejmować będzie w szczególności usługi opiekuńcze, transportowe typu door-to-door, wsparcie psychologiczne, terapeutyczne oraz poradnictwo specjalistyczne.

Takie podejście umożliwia stworzenie systemu usług społecznych o charakterze powszechnym, dostępnego nie tylko dla osób korzystających z pomocy społecznej, ale również dla mieszkańców wymagających wsparcia w mniejszym zakresie, co stanowi istotny kierunek rozwoju nowoczesnych usług społecznych.

Kluczowe znaczenie dla skuteczności tego rozwiązania będzie miało nie tylko wdrożenie usług, ale przede wszystkim zapewnienie ich dostępności, elastyczności oraz dostosowania do zmieniających się potrzeb mieszkańców. System usług społecznych powinien być rozwijany w sposób dynamiczny, z uwzględnieniem bieżącego monitorowania sytuacji społecznej oraz możliwości modyfikacji oferty wsparcia.

Oznacza to, że zarówno zakres usług, jak i sposób ich realizacji – w tym również zasady dostępności i odpłatności – powinny być dostosowywane do aktualnych uwarunkowań społecznych i potrzeb mieszkańców. Takie podejście pozwoli na budowę systemu trwałego, efektywnego i adekwatnego do rzeczywistości lokalnej.

Podsumowując, diagnoza sytuacji społecznej Gminy Jedwabno wskazuje na konieczność przejścia od rozproszonych działań do zintegrowanego systemu usług społecznych, który będzie funkcjonował w sposób uporządkowany, dostępny i oparty na realnych potrzebach mieszkańców. Centrum Usług Społecznych stanowi narzędzie umożliwiające realizację tego celu oraz budowę nowoczesnego systemu wsparcia odpowiadającego na wyzwania współczesnej polityki społecznej.

Spis rysunków, tabel i wykresów

Tabela 1: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w latach 2023–2025 (liczba osób)	27
Tabela 2 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa w Gminie Jedwabno w latach 2023–2025	28
Tabela 3: Struktura rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Jedwabno w latach 2023–2025.....	31
Tabela 4: Liczba osób objętych pomocą społeczną w latach 2023–2025	35